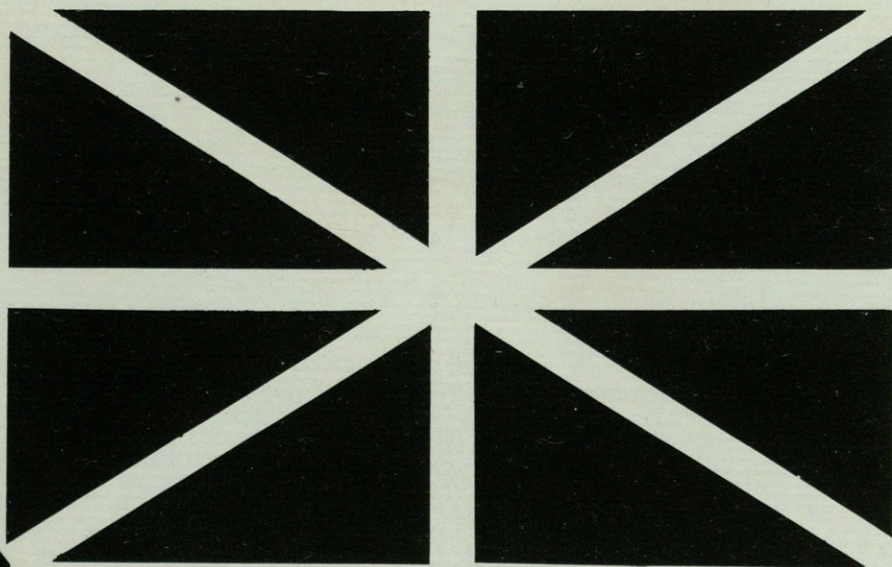

zeruko **ARGIA**

J. EXPOSITO: futbolaren beste aurpegia

HERRI BATASUNA

- Nafarroarekin
- Autodeterminazio eskubidearekin
- Euskararekin
- Alderdi independentisten eskubide demokratikoekin
- Egiazko autonomia eta demokraziarekin
- Preso eta exiliaturik gabe
- Franco-ren poliziarik gabe
- Lemoizko zentralik gabe
- Torturarik, bortxaketarik eta inkontrolaturik gabe, lotsa guzti hoiek gabe

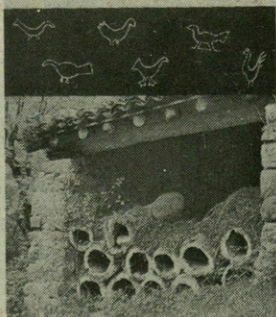
holako Euskadi bat Euskal Herriaren
parte garrantzitsuak nahi duela
adierazteko.

HERRI BATASUNARI BOTUA EMAN

martxoa 2-9

LiBuRuAK

EUSKAL ESKU-LANGINTZA
ARTESANIA VASCA
JUAN GARMENDIA LARRAÑAGA
N.º 128

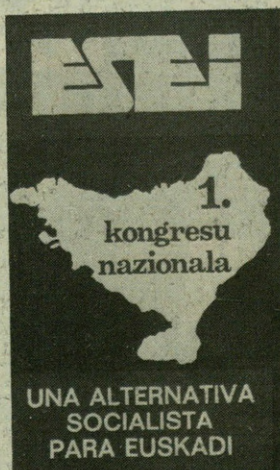
EUSKAL ESKU-LANGINTZA - ARTE-SANIA VASCA, Vol. 6, Juan Garmendia Larrañaga. AUNAMENDI, 128. 263 or., 450 pta.

Zurgintza, sutegigintza, zume eta ihiaren lantzea... eta eskulangintzako beste atal batzuk, gehienak gaur egun, gutxi bada ere, oraindik lantzen direnak, azaltzen dizkigu Juan Garmendia Larrañagak. Gai hauei buruzko beste liburu batzuen jarraipena da hau. Dena euskaraz eta gaztelaniaz dago.

UNA ALTERNATIVA SOCIALISTA PARA EUSKADI - 1. KONGRESU NAZIONALA, ESEI. 252 or., 350 pta.

«Liburu honek, hain zuzen ere, gure lan eta eztabaiden argitaratze bat izan nahi du. Gure erreflexio, kezka eta ikuspuntuak eskaini nahi dizkiogu jendeari irakur eta eztabaida. ditzan. Demokraziaren lehen oinarria debate askea eta sakona baita», diote ESEIkoek sarreran. Eztabaidatzeko eskaintzen duten materiala, urtariraren 25etik 27ra Donostian ospaturiko kongresuan

erabili zutena da. Lau ponentzi nagusi: nazionala, sozio-ekonomikoa, ideologiko-politikoa eta barne antolamenduari buruzkoa. Honez gain, Kongresuaren presidente izan zen Goio Monrealen hitzaldia eta Jose Manuel Castells idazkari aukeratu berriarena.

DOMIKU GARAT, biltzarren defentzazale, Isidoro Fagoaga, GERO. 221 or.

Jon Etxaideren itzulpenaz dator kigu Isidoro Fagoaga beratarak 1937.ean idatziriko liburu hau. Domiku Garat lapurtar legegizonaren

bizitza azaltzen da bertan; Garat, bere herriaren eskubideen defendatzailea izan zen Frantziako Iraultzaren garai hartan.

Gipuzkeraz, baina lapurtzeraz kutsaturik —beraz, euskara batuan ia ia— dago itzulpen hau.

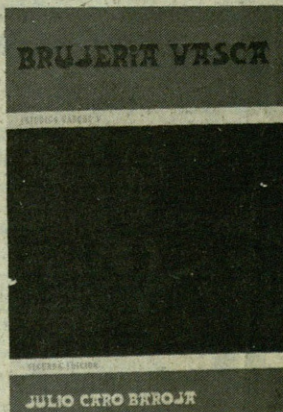
PROGRAMA DE GOBIERNO, Partido Socialista de Euskadi. 199 or.

Parlamentuko hauteskundeak baino lehen atera du PSOE-PSEk gobernurako bere programa; sarrera orokor bat egin ondoren, puntuz puntu zehazten du guztia, segurtatea, lana, justizia, irakaskuntza, kultura, ekonomia, komunikabideak etabar. Elebitasunaren alde omen dago PSE, baina liburu guztian ez dago hitz bakar bat euskaraz.

EVANGILE ET APOCALYPSE DE L'EUSKARA, selon le manuscrit découvert dans l'île d'Izaro. MUGALDE.

Dakizunez, duela hilabete batzuek argitaratu zuen TXERTOIA argitaletxeak Izaron agertu omen zen euskararen aldeko manifestu antzeko hau. Orain frantzesez dakar

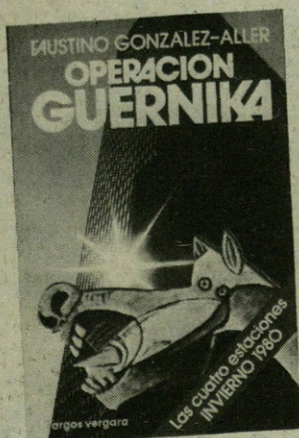
MUGALDEK, dirudienez euskaratik frantzesera itzuli den lehen liburua da.

BRUJERIA VASCA, Julio Caro Baroja. TXERTOIA. 315 or.

TXERTOIA Julio Caro Barojaren lan guztiak argitaratzen ari da, orain datorren hau bosgarren liburua delarik. Lehen ere argitaratuak ziren hemen azaltzen diren estudioak, «Las brujas y su mundo» titulopean, 1961.ean lehen aldiz. Dokumentuetan oinarritzen da

Caro Baroja sorginkeraren mundu hau azaltzeko, eta ensaio bat izan arren, oso erraz irakurtzen da, galaren atraktiboarengatik agian.

OPERACION GUERNIKA, Faustino González-Aller. ARGOS-VERGARA. 236 or., 295 pta.

«¿Quién podría sacar el gigantesco lienzo de Picasso —GUERNIKA— del Museo de Arte Moderno de Nueva York y entregárselo a los vascos? Pues la ETA encuentra al hombre capaz de cambiar el original por una copia...». Hori da gutxi gora behera argumentoa, baina nere ustez, detailleek dute inportantzia gehiago; adibidez «el hombre» hori Neguriko semea izatea eta pentsa dezakegun abenturazalerik ikaragarria, eta bere arrebak berri, aberats baten emaztea, nola ez, «la ETA»koei atrako bat egiten laguntzea. Surrealista benetan. Libururik salduenetarikoa Estatu mailan. Negargarria, oraindik umore triste apur bat gordeko ez bagenu.

ALDIZKARIAK

LA VOZ Y UNIDAD DE LOS TRABAJADORES.

Bi egunkari desagertu eta beste bat sortu, egunerokoa ez bada ere. Hilaren 20ean, asteazkenez, ateraz zen lehena eta larunbatean, hilaren 23an, bigarrena. LA VOZ eta UNIDADeko langileek atera dute noski, beraien borrokaren berri emateko; lau orrialde dira formato handian. EGINeko langileei esker argitaratu ahal izan dute, jakina denez, lehen egunetik itxi bait zizkieten tallerrak. Zabalkundea eskuz esku egin zen batipat, eta horregatik ez zitzaizuen askori iritsiko.

SASKI-NASKI, 1. zenbakia. 1980ko otsaila. 112 or., 75 pta.

Aldizkari berri bat euskaraz, harriarria baldin bada ere. «Selecciones»-en tankerakoa izan nahi omen du, azalak garai bateko «Gernika»-ren antz osoa duen arren. Era guztietako gaiak erabiltzen ditu, artikulo originaletan ala itzulpenetan. Hauek, agentzia internazionalen lanetatik ateratzen dira. Hemengo idazleen artean berri,

lehen zenbaki honetan, Manuel Lekuona, Basarri, Latxaga, Jesus Gaztañaga, Enrike Zurutuza etabar aurki ditzaitegu. Zuzendaritza, Iñaxio Oñatibia eta Koldo Mendietaren eskutan dago, idazkari berriz Manu Oñatibia delarik.

Hilero aterako da eta nahi duenak harpidetza egin dezake. Helbidea: «Saski-Naski», Getaria, 21 beheran, Donostia. Tel.: 428459.

Saski-naski

OTZAILA 1980	
Argos-Vergara	1
Argos-Vergara	2
Argos-Vergara	3
Argos-Vergara	4
Argos-Vergara	5
Argos-Vergara	6
Argos-Vergara	7
Argos-Vergara	8
Argos-Vergara	9
Argos-Vergara	10
Argos-Vergara	11
Argos-Vergara	12
Argos-Vergara	13
Argos-Vergara	14
Argos-Vergara	15
Argos-Vergara	16
Argos-Vergara	17
Argos-Vergara	18
Argos-Vergara	19
Argos-Vergara	20
Argos-Vergara	21
Argos-Vergara	22
Argos-Vergara	23
Argos-Vergara	24
Argos-Vergara	25
Argos-Vergara	26
Argos-Vergara	27
Argos-Vergara	28
Argos-Vergara	29
Argos-Vergara	30
Argos-Vergara	31
Argos-Vergara	32
Argos-Vergara	33
Argos-Vergara	34
Argos-Vergara	35
Argos-Vergara	36
Argos-Vergara	37
Argos-Vergara	38
Argos-Vergara	39
Argos-Vergara	40
Argos-Vergara	41
Argos-Vergara	42
Argos-Vergara	43
Argos-Vergara	44
Argos-Vergara	45
Argos-Vergara	46
Argos-Vergara	47
Argos-Vergara	48
Argos-Vergara	49
Argos-Vergara	50
Argos-Vergara	51
Argos-Vergara	52
Argos-Vergara	53
Argos-Vergara	54
Argos-Vergara	55
Argos-Vergara	56
Argos-Vergara	57
Argos-Vergara	58
Argos-Vergara	59
Argos-Vergara	60
Argos-Vergara	61
Argos-Vergara	62
Argos-Vergara	63
Argos-Vergara	64
Argos-Vergara	65
Argos-Vergara	66
Argos-Vergara	67
Argos-Vergara	68
Argos-Vergara	69
Argos-Vergara	70
Argos-Vergara	71
Argos-Vergara	72
Argos-Vergara	73
Argos-Vergara	74
Argos-Vergara	75
Argos-Vergara	76
Argos-Vergara	77
Argos-Vergara	78
Argos-Vergara	79
Argos-Vergara	80
Argos-Vergara	81
Argos-Vergara	82
Argos-Vergara	83
Argos-Vergara	84
Argos-Vergara	85
Argos-Vergara	86
Argos-Vergara	87
Argos-Vergara	88
Argos-Vergara	89
Argos-Vergara	90
Argos-Vergara	91
Argos-Vergara	92
Argos-Vergara	93
Argos-Vergara	94
Argos-Vergara	95
Argos-Vergara	96
Argos-Vergara	97
Argos-Vergara	98
Argos-Vergara	99
Argos-Vergara	100

L' OBSERVATORE DEUTENSE, 1. zenbakia. 1979ko urria.

«Esta revista —si así puede llamarse— no es ni independiente ni imparcial, palabras tan de moda hoy y a la vez tan vacías de sentido. Somos dependientes y parciales porque estamos en uno de los lados», diote aldizkaritxo hau ateratzen duten Deustuko ikasleek. Unibertsitateari, eta konkretuki Deustukoari, dagozkion gaiak eta hortik kanporakoak ere badarabilzite, serioski batzutan, txantxetan besteetan, baina gaztelaniaz dena.

GERNIKA, euskal gudua. 37. zenbakia. 1980ko urtarrila. 4 libera.

Iparraldetik datozkigun gauza bazarretako bat aldizkari hau. Mugaz

harunzko eta honunzko berriez osatzen da; zenbaki honetan M. J. C. edo Elkart-Etxeei buruzko elkarrizketa bat, Bertsolari Txapelketa Nagusiaz erreportaje bat, euskaldunen sorreraz lan bat eta berri labur ugari mila gaiez. Korsoen borrokaz ere badakar zerbait, eta hurrengo zenbakirako dossier oso bat agintzen dute gai horrezaz. Gehiena frantzesez dago, baina badira euskaraz idatziak dauden lanak ere.

Gernika

editorial

TxoKoAK

«LAMIAK» GURE ARTEAN. Bilbora hurbiltzen bazara, edo bertan bizi, tokitxo bat bisitatzeraz gonbidatzen zaitugu. LAMIAK da bere izena, Alde Zaharreko Pilota kalean aurkitzen delarik. Taberna aparta hau, mahaia eta lasaitasuna ugari, partxisean edo damatan jostatzeko posibilitatea, lagunekin elkartzeko edo bakarrik musika entzuteko ahalmena, mokaduxoak (pate eta gazta desberdinak bereziki, edo pastelak gozozalea izanik), Errioxa aldeko ena, te barietate asko eta beste edari batzuk dartzatzeko modua

aurki dezakezu. Neska talde batek zuzentzen du bertako martxa; eta lanean bezain kezkatuak daudenez pertsona arloan, Emakumeen mu-

gimenduko informazioa emango dizute hala eskatuz gero. A, ohar txo bat: presarik gabe joan.

ERANSKAILUAK

**euskadi
exige
la voz**

**unidad
en la lucha**

Guri iritsi zaigun azkena: «Euskadi exige la voz - unidad en la

lucha». Hitz jokoa ez hausteko ateara ote da gartzelaniaz bakarrik?

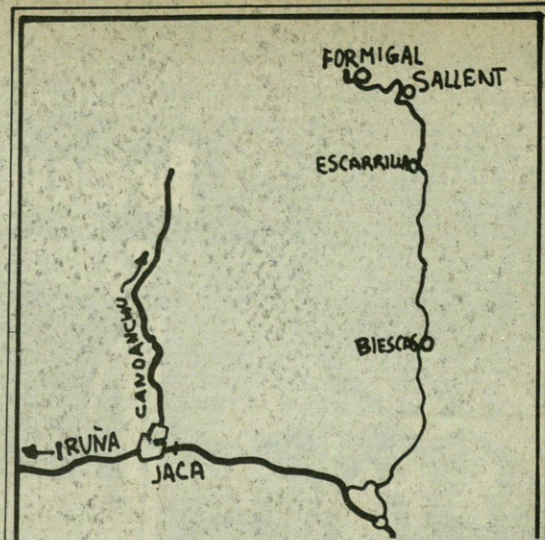
IBILALDIAK

ESKIEKIN ALA GABE: FORMIGALERA.

Eguraldiak erakusten ez badigu ere, neguan gaude eta gure mendietan elur gutxi egon arren, Pirineoetan badago; ohizko xurita-

sunak ikusten da. Eta neguak ere bere deporte aproposak baditue-nez, gaurko honetan nahiz eskia-tzaile, nahiz elurzaleei eskeintzen diegu ibilaldia.

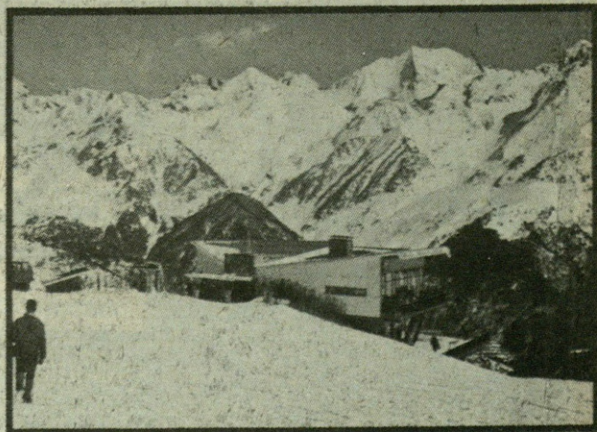
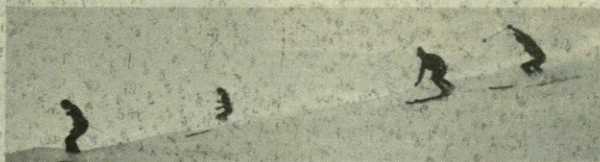
Gipuzkoa, Bizkaia edo Arabatik, Nafarroaruntz abiatu behar zara

eta Irúneatik Huescarako bidea hartu, baina kontuz, ez autopistaz, baizik eta lehenagoko kaminoz. Jacaraino joan behar zarete, Jacatik Sabiñanigóra eta xuxen xuxen Formigal edo Salient del Gállego-ra. Bide berdinean baina Jacan bertan kaminioa hartuz Candanchu-
ra ere joan zintezkete.

Gaurko honetan Formigal gomen-datzen dizuegu, izan ere nahiko berria baita. Apartamentu eta etxe txiki politez betetako neguko zen-troa da. Hotel batzuek, taberna pilo batek eta behar hainbat komertziok osatzen dute; pare pa-rean eskiatzeko pistak. Eskiatzeko asmoz bazogaz, abisu bat, igande-etan leporaino bete egoten da, larunbatetan berdintsu, baina aste-erdian joan ahal izatea zaila de-nez, beste irtenbiderik ez dago. Ekipoa zerorrek badaramazu, on-do, bestela, han alkila dezakezu: eskiak, botak, guanteak eta guzti nahi izanez gero, noski garesti xamarra irtetzen da. «Ski de fon-do» deitzen zaiona egiteko, pistak ez daude behar bezala prestatuak, dena dela, elur asko badago, pa-seo eder bat eman dezakezu.

«Ski de descenso» edo «de habi-lidad» deitzen zaionerako aukera ona dago. Tele-aulki eta tele-kabinak pistaraino igotzen dira, az-keneko honek 500 bat pezeta kos-tatzen duelarik. Lehenengo mer-keagoa da baina hozteko arriskua ere handiagoa da. Goizean zenbat eta goizago joan eta denbora ge-hiago izango duzue, arratsaldean 5ak aldera eguraldiak asko hozten baitu eta giroa ez da oso ona izaten. Pisten ondoan, taberna han-di eta garesti bat dago, beraz bidaia merkeagoa izateko, onena bokata edo fianbrera eramatea da eta nola ez, hozten zaretenerako: ardo zahato bat, bi, nahi dituzue-nak. Pistatik, Midi mendi tontorra lku dezakezu, eta Portaletako portua bertan dago, beraz mugaz beste aldera —elurrak laguntzen badu— pasa zintezkete. Giroari buruz gauza bat bakarrik esan nahi genizueke: gure artean esaten den bezala, jendarteko giro lerdo xa-matra egoten dela. Kontuak atera eta ahalik eta pazientzia handiena eraman. Eta azkenik, arpegirako eta ezpainetarako kremak erama-tea gogoratu nahi genizueke, azala harrotzeko arriskua baitago.

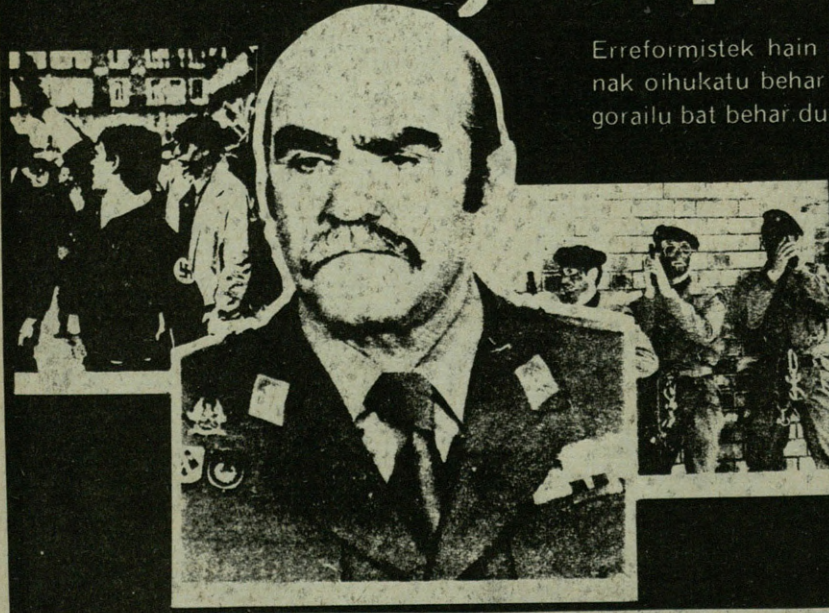

BADAKIGU EUSKAL HERRIAREN ESTUTASUNAK EZ DIRELA PARLAMENTU HONETAN KONPONDUKO.

BADAKIGU ORAIN KRISTORENAK PROMETATZEN DITUZTENAK GEZURRETAN ARI DIRELA.
BADAKIGU GURE ETORKIZUNA HERRIAREN BORROKAREN BAITAN DAGOELA.

BAINA HALAZ ETA GUZTIZ

Iraultzaleok badugu zer eginik parlamentuan

Erreformistek hain erraz ahazten dituzten herri eskakizunak oihukatu behar ditugulako Herriak Parlamentuan bozgorailu bat behar duelako.

Parlamentuan ere eskuinari hortzak erakutsi behar zaizkiolako. Parlamentua etsaiaren esku ez dugulako laga behar.

Toki guztietan borroka egiteko gai izan behar dugulako iraultzaleok.

Horregatik joan nahi dugu Parlamentura. Hortarako eskatzen dizugu zeure botua. Hortarako eta ez beste ezertarako.

BOTA EZAZU
IRAULTZAILE
BOTA EZAZU:

EMK

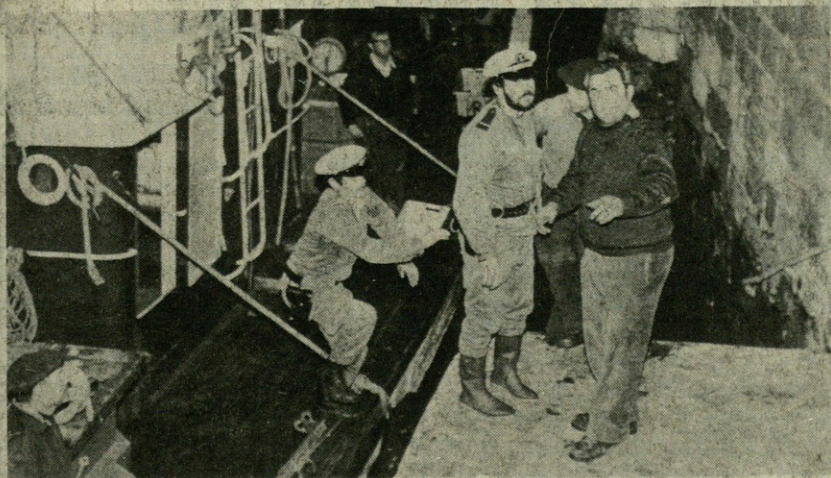
sarritan eman diguzu arrazoia emaiguzu orain botoa

BOTA

Euskadiko Sozialistak Elkarte Indarra

1

ARRANTZA ÁBERATSA. — Gure arrantzaleak, lizentziak, gas-oila, hainbat gauza direla eta, azkeneko urte hauetan larri dabilta. Baina aurrera jarraitzeko gogoia ez dute galdu. Duela hamabost egun arran-

tzara irten ziren eta argazkian ikusten dituzuen bi legatz edo «merluzo» hoiek harrapatu zituzten. Sare eta hamuetatik ihes egiteko harmatuak ibiltzen badira ere, arrantza-leen borondatea eta amorrua indartsuagoak izan ziren.

2

5

BIZKAITARREN GUSTORAKO. — Publizitate hau ez digute guri eman, «El Correo Español-El Pueblo Vasco» egunkarian agertu bait zen. Gure aldetik besterik ez.

4

EUSKARAREN ARAZOA ARGITU NAHIRIK. — Ramon Saizarbitoria, Ibon Sarasola, Jose Luis Lizundia eta Luis Haranburu Altuna euskalzaleak duela hamabost bat egun Donostiako liburutegi munizipalean elkartu ziren. Laurak Eeko partaideak, euskararen egoera eta etorkizunaren aurrean planteiatzen diren arazoak aztertu zituzten.

LA VOZ ETA UNIDAD... — Otsailaren 23an, Donostian, La Voz eta Unidad egunkarien itxtearen aurkako manifestapen bat ospatu zen. Milaka pertsona, «alkar-

tasuna» eta «adierazpen askatasuna» aldarrikatuaz ibili ginen. Baina dirudienez, Madrilek ez du amore emateko asmorik eta itxaropen guztia Eusko Kontseilu Nagusiaren eskuetan dago.

3

BIKILA ABESLARI? — Jose Iriarte «Bikila» LKiko partaidea eta Gipuzkoatik Parlamenturako hauteskondeetako burua dugu. Gau batetan, UCDko mutilak beren kartelak ezartzen ari zirela, Bikilaren aurpegia jo eta ke estaltzen ari ziren. Arrazoia eskatu zitzaizkienean hau erantzun zuten: «Pensábamos que era un cantante». Bai, eta argazki hau ikusi balute, abeslari mozarrozko bat zela esango lukete.

euskal prentsak ————— editoriala

propagandarako balio ez

BEGIRA itzazu banan banan Z. ARGIA honetako orrialdeak. Laster ospatuko diren Parlamentuko hauteskundetarako propaganda aurkituko duzu baina ez alderdi eta talde guztiena. Batez ere bi hutsune nabari aurki ditzakezu: PNV eta PSOE. Ez da guk ez eskatzeagatik; ez eta ere arbuaitu ditugulako, ez. Beste guztiei bezala eskaini dizkiegu gure orrialdeak; beste guztiei bezala egin diegu eskaera.

PSOEK hitz onak eskaini dizkiugu, baina ez besterik. Hala ere, alderdi honek euskararekiko duen jarrerarengatik, ez gara gehiegi harritu bere erantzuhaz. Baina PNVren kasoa desberdina iruditzen zaigu. Izan ere alderdi honek argi eta garbi aldarrikatzen bait du euskara hitzez behintzat. Baina aldi honetako jokabideak besterik adierazten du.

Ez gara gu bakarrak, Z. ARGIA-kook, PNVren propagandarik jaso ez dugunok. GOIZ ARGIA ere gabe geratu da; ANAITASUNAK berriz jaso baldin badu, oker batetik izan da, PNVren propagandako batzordeak hiru aldizkariak baztertu bait ditu kanpainatik, aldiz hiru probintzietaiko gainerantzeko prentsa guztia, AS-KATASUNA ez beste, kontutan hartuz. GOIZ ARGIA, ANAITASUNA eta Z. ARGIA, lehen a elebidu-

...ETA GURETZAT?

na izan arren, euskara nagusi duena eta euskara hutsezko bakarrak beste biak.

BAZTERTZE honi buruz guri eman zaigun arrazoiak haxe izanda: beste aldizkariak baino tirada laburragoak ditugula. Hau, gure kasoon behintzat, ez da erabateko egia, gure tiradaren inguruan dabilten erdarazko aldizkariak badira eta. Dena dela, toki guztietan aitoritzen dugun bezalaxe hemen ere esango dugu, baietz, oso tirada laburra dugula; horregatik gabiltza gabiltzan bezala. Eta egoera honek euskarazko prentsa guztia ukitzen du noski. Baina ugalduko dituzte tiradak euskarazko aldizkariak? Beren hartan utzita? Hain beharrezkoak dituzten diru apur hoiek ere ukatuta?

Kontutan izan, errentabilitate ekonomikoari bakarrik begiratuz euskarak jai duela, eta ez bakarrik prentsa mailan, arlo guztietan baizik.

BAINA baztertze hau ez dezakegu ekonomiaren aldetik bakarrik neurtu. Jaso gabe geratu zaigun diruak baino min haundiagoa eman digu, guri behintzat, Z. ARGIAkooi, euskaraz egiten den prentsaren gutxiesteak, azken finean hori besterik ez baita baztertze hau. Ez dugu aitortu gabe utziko arlo honetan ere gure ahulezia. Baina kontutan izan euskararen bera- ren ahuleziaren ispilu besterik ez dela hori, gainerantzean, guk ez ezik, beste norbaitzuk asmatuko bait lukete euskarazko prentsa indartsua eta ona. Beraz, baztertze hau euskararen baztertzearen eta gutxiestearen froga argi eta garbitzat jotzen dugu, euskara museoa gordetzeko fosiltzat hartzea besterik ez, azken finean.

Badakigu salaketa hau hauteskunderen garai honetan egitea gogorra dela, baina errua ez da gurea. Bestalde, ate bat baino gehiago jo dugu honetara iritsi baino lehen. Zenbaiten konprensioa eta laguntza jaso ditugu, baina hori ez da nahikoa izan okerra zuzentzeko.

Zeruko ARGIA

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi eta Gorka Reizabal. Bilbon: Gorka Abad eta Karlos Donoso. Iruinean: Txema Larrea. Gasteizen: Jose Inazio Murua. Iparraldean: Mikel Iribarren "Xinaberri" eta Astemia.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Etxebarria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pelle Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Inigo Larmar, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza "Uztargile", J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uria, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarrionandia, Julen Kalzada, Andoni Sarriegi "Murumendi", Xalbardin eta Kaietano Ezeiza.

Marrakzi eta diseinuak: Antton Olariaga, Larrarte, Tororo, Joxemi Zumalabe, Mikel Plazaola, Ramon Agirre eta M. Artola.

Argazkilariak: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozena.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitokoak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22, Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:

EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.
ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.
EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.
D. L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	2.300 pta.
Estatutik kanpora	2.900 pta.
Airez	4.400 pta.
Ale bakarra	60 pta.

norberaren defentsarako "spray"ak

«A pesar de la prohibición, el Ministerio de Comercio acaba de autorizar la entrada en nuestro país de 70.000 "sprays" norteamericanos. El Ministerio del Interior recuerda que son ilegales la venta, utilización y tenencia de estos productos. En cualquier supermercado pueden encontrarse hasta 35 aerosoles más peligrosos que el "spray" de defensa personal.» **Honela dio BLANCO Y NEGROren 3.528. zenbakian agertzen den «Los "sprays" clandestinos» lanak.** «(...) está surgiendo en nuestro país una poderosa industria privada que intenta por todos los medios capitalizar los temores que se palpan en la calle. (...) Puertas blindadas, pistolas de gas, alarmas y pequeños y sofisticados "sprays" defensivos capaces de inutilizar al agresor durante veinte minutos.»

irakaskuntzaren hildo hestuan

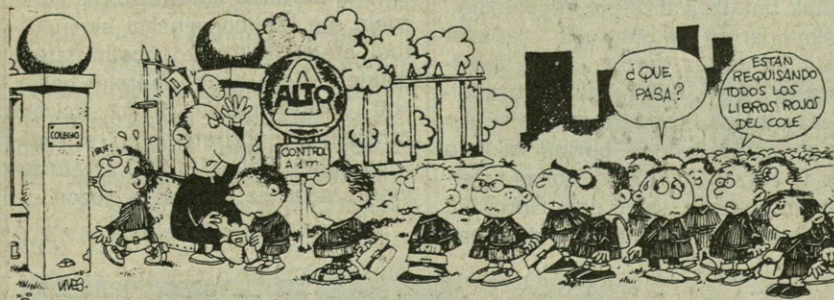
Natalia Valdesek, TRIUNFOren 891. zenbakian argitaratzen duen «Una seductora trampa de la "libertad de enseñanza", el cheque escolar» artikulotik: «El cheque escolar es un extraño invento del partido en el Gobierno que éste ondea, ante los atónitos ojos del español medio, cada vez que parece menester desorientarlo y apartar sus ojos de los desmanes que se van perpetrando en el terreno de la enseñanza. En las últimas semanas, por radio, prensa y televisión, el cheque escolar ataca de nuevo. Bajo los nombres de "bono" o "título" nos bombardea por doquier. "Extenderá a las clases menos acomodadas lo que sólo era para los ricos", y "todos podrán elegir", dijo no ha mucho, el ministro de Educación.» **Tokirik ez eta ezin gehiago sartu, bainan bereziki gomendatzen dugu irakurketa hau.**

aldizkari berri bat

Euskal aldizkari berri bat sortu zaigu. **SASKI-NASKI** da bere izena, eta hilabetero azalduko da. **Hona hemen bere asmoak:** «aalik eta euskal idazte geienak biltzea; aalik eta gai ugari ta interesgarrienak erabiltzea; aalik eta euskera errexenean, gure euskalki bizi ta jatorretan. Gure lanak irakurtzekoan, poza, ta irakurritakoan, bizitzeko alaitasun geixeago sortuko ba-litzaio barruan irakurleari, ontzat emango genituzke gure izerdi-lanak.»

badaezpada ere, kontutan izan

«¡Atención!» dio **SAL Y PIMIEN-TA** aldizkariaren 21. zenbakiko artikuluxka batek, ondorioz chartxo hauek eginez: «Políticos y periodistas especializados: a prepararse. Una nueva y muy peliaguda crisis nacional crece en el horizonte y se destapa, con exactitud, el próximo 28 de mayo. Eso no es todo: la marejada internacional vendrá más revuelta aún, en torno a la misma fecha. Sus consecuencias se sentirán, especialmente, entre el 22 y el 26 de junio. Y culminarán entre el 4 y el 11 de julio. Lo concreto es que habrá baile y del más agitado. Lo veréis. **Sanferminei buruz ariko ote?**»

EL JUEVESen 143. zenbakitik hartua.

frantsesak epailari

Frantzes justizia mugitzen hasia da. Otsailaren 16-ean, Parisen, duela urte bi aurkeztutako errekurtsuak, zenbait errefuxiatuei babes politikoa ukatzen zien neurrien aurkako errekurtsuak aztertu bazituen, hilaren 27an, Baionan, azken hilabeteetan atxilotutako politikomilitarrak eta autonomia, eta duela egun gutxi tiroz detenitutako militarrek eta HBko partaidea epaituko dira.

lan egiteko gogo?

Derrepente sartu zaie lan egiteko gogo hori. Arrazoin izkaturik dauden, geroak esango du. Pariseko juziotik defentsarako abogatuak itxaropentsu itzuli zaizkigu. Commission de recours des réfugiés du Conseil d'Etat delakoak errekurtsu guztiak aztertu ditu (aztertzeke gelditzen ziren zazpiak, beste bederatzia ia babes politikorik ez baizuten behar, batzuk Hegoaldera etortzeko ahalmena izan dutelako, zenbait luraren babesa hartu beharrean gertatu delako).

Gauza da, aipatutako komisio hortako juezaren eritziz kasu batean behintzat babes politikoa emateko arrazoinak azaltzen direla. Horrek esan nahi du, hemendik aurrera errefuxiatuek —direnek eta izateko kinkan egon daitezkeenek— ate bat irekia izateko posibilitatea dutela. Oraindik ezin kanpaiak jotzen hasi, baina hala dirudi. Dena dela hemendik hilabetera ezagutuko dira ondorioak.

Bestalde, Conseil d'Etat-en eritziz legalitateatik at dira 9 departamentuetatik kanpo bizi beharra adierazten zuten aginduak.

—Baina beldur gara administrazioak beste neurri «legalagoak» ez al dituen hartuko.

Abokatuak ez daude oso lasai. Estatu frantsesean legalitatea asko zaintzen da, baina beti daude beste bide batzuk... Kasu bat aipatzeagatik hilaren 27an ospatuko den julezioa. Zergatik erabaki duten kasu guztiak egun berean epaitzea, beraiek jakin. Ez dugu uste «Fronte

Nazionale» osatzen lagundu nahi dutelako izango denik. Dena dela, defentsarako abogatuak izatea lehenik hauziaren berri litzateke normalena. Baina hau ez da horrela gertatu. EFEk arratsaldeko 3etan eman zuen berria. Abogatuak berriz, askozaz beranduago, eta ez tradizionalki —gutun ofizialen bidez— jakiten duten erara, telefonoz baizik, jaso zuten berria.

fiskalaren hitza

Harmak izatea eta antzeko salaketak botatzen dizkiete zenbaitzuei. Eskuindarren atentatuak zerikusi haundia dutela hortan, gauza zabaldua da. Bizia defendatzeko eskubidea, alegia. Fiskalak zer eskatuko duen asteazkenean bertan jakingo da (frantzes hauzietan horrela gertatzen da beti). Dena dela Gorostidi behintzat kaleratua izango delakoan

dira, ez bait dago ezer bere kontra. Instrukzioa aurrera eraman duen julezioak hala ezagutu zuen eta askatasun probisional ematearen alde agertu; fiskalak 24 ordu zituen errekurtsuak egiteko eta baita aprobetxatu ere...

Hauzi hauetan erabakiko da errefuxiatuen etorkizuna. Are eta garbiago azalduko da. Iparraldean bizitzeko ahalmenak aztertzen ari dira «legalki».

Zer nolako oztopoak izan dituzten gaur arte denok dakigu. Zenbaitzuei Euskal Herriatik alde egin beharrean aurkitu direla ere bai. Eta batzuk oso urrutira gainera, Venezuelara adibidez.

—Badira 6 eta 8 hilabete daramatenak, baina oraindik paperik gabe aurkitzen dira.

Miguel Castells, HBren ordezkarietako partaide baten hitzak: Venezuelara eta Mejicon euskal errefuxiatuei atea irekitzeko posibilitateak daudela diote hauek, beraiei behintzat itxaropeneko hitzak eskaini zaizkiela. Seguritate ezari urruntasuna gehitu behar. Euskal errefuxiatuen arazoa ez da batere gozoa.

P. I.

madril: petardoak ekarri zuen larritasuna

Urtarrilaren 22an Iparraldean ETA p-mek, Moncloako ekintzaz emandako prentsaurreak Madrilgo Gobernuan eduki duen oihartzuna neurtzeko, beronen erantzuna aztertutik beharrik besterik ez dago. Ez, hain zuzen, jendarean errepikatu duen erantzuna, ohizkoa izan baita («Bai, aztertu ditugu puntuak baina inola ere ez gara negoziaketan hasiko»), denon bizkarraldetik hartu duen jarrera baizik.

Denon bizkarraldetik, jendeak ez baitu jakin. Izan ere, jendeak ez baitu jakin, albistea kaleratu eta handik zenbait ordutara prentsaurre ezkutu hortara agertu ziren kazetari guztiak komisariara delituak izan zirela, bana bana, prentsaurre hori nola zertu zen, berorren berri eman zezaten. Hala ez badirudi ere, lehenengo aldiz gertatu da horrelakorik. Hau da, orain arte kazetariak ez zuten poliziaren aurrean ezkutuzko prentsaurreen berririk eman izan behar.

Poliziaren arrazoiak ez dira oso garbiak izan; ziotenez, «Madrildik eskatu digute txosten bat eta...». Halere, nahiko susmagarri gertatu da jokaera hau kazetarien artean, beldur baitaude hemendik aurrera ez ote den gogortuko Gobernuaren jarrera horrelako prentsaurreetara azaltzen diren kazetarien kontra.

Beste arlo bat ikutuz, hauteskunde aurrean ETA p-mek eman duen pauso hau, Euskadiko Ezkerrarentzat laguntza bezala agertu da zenbaiten eritziz. Ekintza honen bidez ez balitz ere, poli-militarrek garbi azaldu dute beren jokabidea agiri baten bidez: «Ezker batasun indartsu bat, Autonomi Estatutoari jarraipen progresista bat emango diona, hau lortzeko, Euskadiko Ezkerra hartzen dugu indar aproposenatzat guk».

Aldi berean, gogor kritikatzeko dituzte HB eta ETA militarra. Beraien ustez, erabat kaltegarria da hauek planteiatzen duten Espainiar Estatuaren kontrako «aurrez aurreko gerra, bera gu baino mila aldiz indartsuago baita». Prentsaurrean bertan

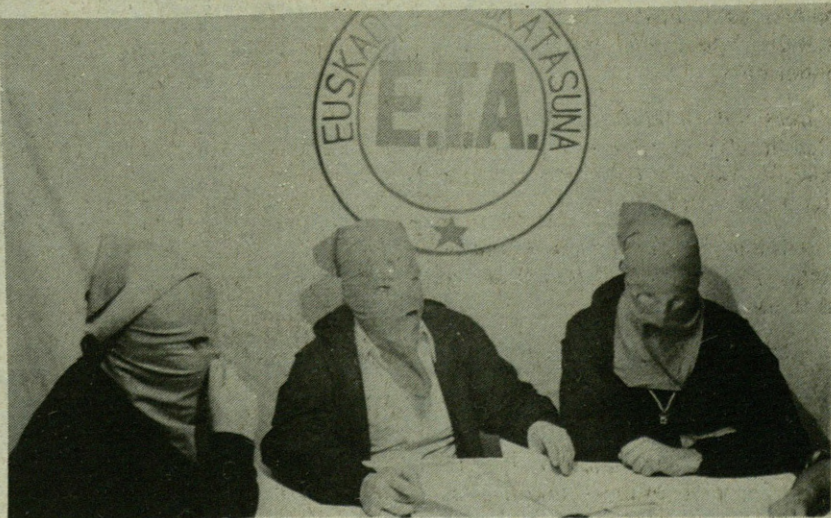
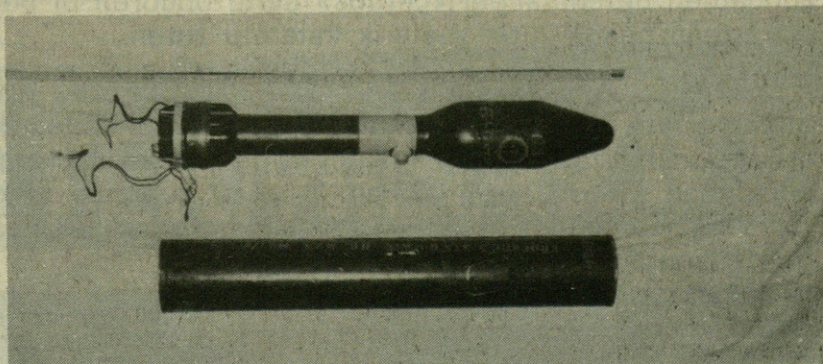
«preinsurrekzional abentura»tzat jo zituzten bata eta bestearen jokabideak, «umekeri baizik ez baitira».

Moncloako jauregiaren kontrako ekintza hau horrelako momentu batean ez ote den kaltegarri izango galdetu zitzaizenean, «baliteke hau-

teskundeen aurrean bortxa iraultzailea erabiltzea hauteskunde harma bat ez izatea, baina UCD geldiarazi beharra zegoen», erantzun zuten.

«Benetan bide harmatuetatik abiatu dena UCD izan da (GEO, UAR etab. aipatu zituzten), baina gu ez goaz azpizoku honi hemen bertan erantzutera, horixe baita UCDei nahi duena; hau da, geu eta indar errepresiboak Euskadin elkar erasoka hastea. Ez, erantzuna Madrilen eman diogu, hortxe ematen baitio benetako mina», esan zuten baita ere ETA p-mko partaideek.

M. OTERMIN

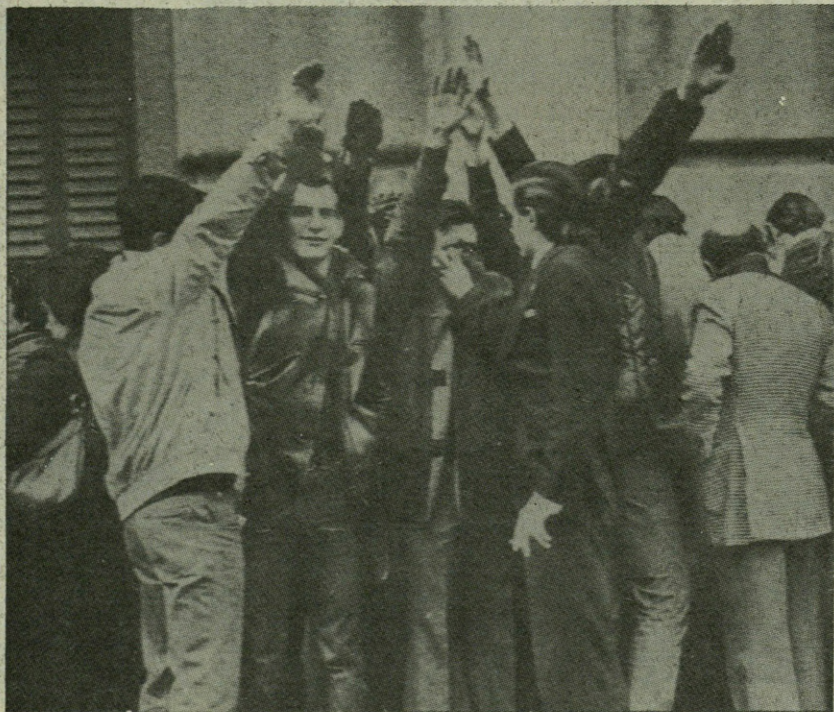

atotxa

benetako eragileak, lasai!

Madriden, joan zen astean ospatu zen Atotxako triskantzaz akusatuak dauden bost pertsonen aurkako epaiketa. Gogoratuko duzuen bezala, triskantza honetan hiru abokatu eta hiru laguntzailek bizia galdu zuten. Akusatuak honela banatzen ziren: bi hiltzaile, eragile bat, kide bat eta azkena estalgilea. Epai mahaiaren aurrean jarrera ziniko garbiarekin agertu ziren, are gehiago, triskantzatik bizirik atera zirenak gertakizunak agertzen ari ziren bitartean, akusatuetako bat farrez eta keinuak eginez egon zen. Epaiketa ospatu den egun guztietan eskuindar ugari ikusi da. Justizia Etxearen aurrean ordu asko pasa zituzten, ondoren juiziora sartzeko, hemen lehenengo hilarak beraiek bete zituztelarik eta akusatuak edo akusatzailerik hitzegiten zutenean txaloz lehenengoak eta irainez bigarrenak hartzen zituztelarik. Epai Mahaiko presidentek beraietako batzuk kalera bota zituen eta batek hildako abogatuaren defentsailerik «cerdos» deitu ondoren bi polizia artean besoa zutik zuelarik kaleratu zuten.

Epaiaketa ospatzen zen jauregiaren atarian ere iskanbilak gertatu ziren eta hildakoen abokatuak ez zituen defendatu nahi izan indar publikoek. Bultzatuak, irainduak, abokatuak eskuindarren artean —beren gudariak txalotzera joanda zeudenen artean— bidea ezin irekirik pasa behar izan zuten.

akusatuak, farrez

Defentsak, inolaz ere lortu ez bazuen ere, zenbait aukerazko irtenbide eta sarritan kontraesanetan eroriaz zenbait gauza agertu nahi izan zituen. Gertakizunak denok ezagutzen ditugu: 1977ko Urtarrilaren 24ean bi gizon sartu ziren Atotxa kaleko langile bulego batean, ziotenez, Joaquín Navarro langile liderraren bila zihoaztelarik, han zeudenak tirokatu eta bost hilda eta lau zahuritu gertatu zirelarik. Ezer esan gabe ahaldegin zuten.

Defentsak agertu zuenez, «móviles patrióticos» deituengatik egin omen zuten hura. Ondoren agertu zuenez, tiroak egoskorkeriz eta mekanikoki egin omen zituzten, harma ez omen zegoen behar bezala eta. Baina ongi aztertua dagoenez, hark —polizia, guardia zibil eta ejertzitotik lortuak, hau oso ongi argitu ez bada ere— funtzionatzen omen zuten eta alde guztietara disparatzeko, biktimak erdaraz esaten den bezala «garbitzeko» eta gainera lurrean zeudela tirokatzen jarraitzeko kontrol minimo bat zehar zutela. Defentsak ondoren azaldu zuenez, elkar erasoketa bat egon omen zen. Sendagile peritoek balak atzetik sartu zitzaizela agertu zuten eta gainera metro bat ingurutik tirokatuak.

Lekukoen artean, pertsonaje bixiak pasatu ziren, esaterako Gonzalez Gay eta Gonzalez Pacheco, azkeneko hau Billy el Niño bezala ezagunagoa. Akusatuak bezala, hauek ere memoria galdu zuten eta sumarioan agertzen zen zenbait gauza tribunalaren aurrean ez zituen onartu nahi izan. Polizia eta akusatuaren arteko harremanak sumatu baziren ere, ez ziren demostratuak izan.

Lekukoen artean Guerrilleros de Cristo Rey en zuzendari den Mariano Sánchez Covisa ere pasa zen.

Tribunaleko presidenteari esker, bere mitina ez zuen bota ahal izan, baina dudarik gabe, zenbait alditan ahalegindu baitzen, ongi prestatua zekarren. KGBren konplot batez mintzatu zen, komunista disidenteen arteko bilerak egiten zirela ere agertu zuen eta gainera zenbait izen emanez, adibidez bere usteko eragilearena. Hain zuzen Antonio Prieto Gobernuako Dokumentazio zerbitzuen burua. Antonio Prieto ez zen agertu eta Sanchez Covisaren deklarapena, hildakoen defentsak azaldu zuenez, seriotasun eta zentzurik gabea izan zen.

Francisco Albadalejo, eragileztat hartua izan zena, garai hartako Garrantzietako Sindikatuko burua zen, bere bulegoan beste akusatuekin batera zenbait bilera zertu zuelarik. Are gehiago: erailketen egunean bertan beraiekin ikusia izan zen, ihesketa eta harmentzat behar zen dirua berak ematen zuelarik. Interrogatu zutenean, bere buruan suso bat emateko asmoa besterik ez zuela erantzun zuen. Beste batzutan ere eraso fisikoren bitartez zenbait

huelga geldi arazi zuela azaldu zuen gainera.

balio haundirik gabeko juizioa

Beste bi akusatuek, Jimenez Caravaca eta Gloria Herguedas, orduarte azaldutako kontraesanak kontutan hartu gabe, sumarioan jasotako zenbait gauza ukatu zituzten.

Hala izanik, epaiketak ez du ezer tarako balio izan. Nortzuk izan ziren benetako eragileak ez da argitu.

Akusazioaren abokatuek esan zutenez «hiltzaileengandik urrutirago joatea ezinezkoa zen, sumarioa Gomez Chaparro juezaren garaian osatua baita, horrekin konformatu zen eta besterik ez zuen aztertu nahi izan».

Irakurleok gogoratuko duzuen bezala, Gomez Chaparro izan zen sumarioaren arduraduna, baina Lerdo de Tejada hiltzailea espetxean zegoelarik, juez honek emaniko baimen berezi baten bidez ahaldegin

zuen, juezari kargua kentzen zitzaion larrik. Baina ordurako, juizioa mar txan zegoen, lekukoak aukeratuta, frogak onartuak edo ukatuak eta zenbait gertakizun aztertu gabe. Jaime Miralles abokatuaren eritziz, hiltzaileek bisitatzeko zituzten lekukoak, Fuerza Nueva eta Falange Española, ez omen ziren behar bezala aztertu. Akusatzaileek ziotenez, hilketa, zenbait elementu Estatuko segurtate erakundeetan eta beren informazio tresnetan infiltratu ez baltz, ez omen litzateke gertatuko.

Epaiketaren prozesua ikusirik, zigorrak händitu zituzten akusapeneko partaideek. Fernandez Cerra eta Garcia Juliari «asesinato múltiple» harengatik 239 urte eskatzen zaie bakoitzari, Albadalejo eragileari 242, Jimenez Caravaca kideari 160 eta Gloria Herguedas estaltzaileari 38. Fiscal Ministeritzak terrorismo akusapena mantentzeari jarraitzen dio, gehienez 30 urte bota diezazkierarik eta azkenik, defentsak, delitu politikoa dela esanez Amnistia eskatzen du.

JOSUNE ALAIA

AUTODETERMINAZIOA

kapitalaren kontrako
langile abotsa

zanpatu gabeko parlamentua
herri askatu batentzat

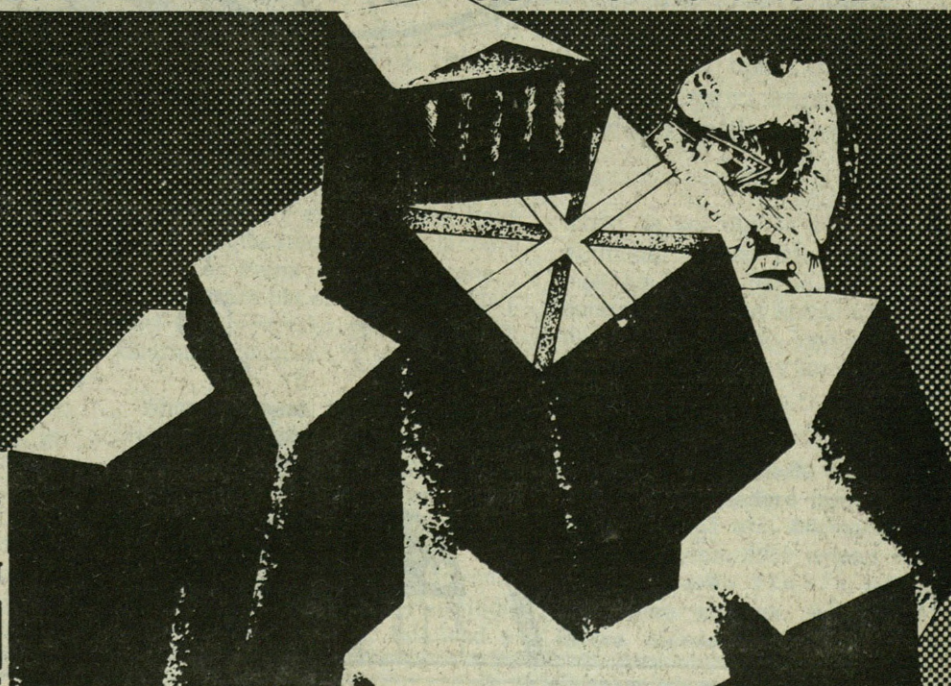
esker abstentsioa
eskubiaren irabasia

BOTEA EMAN

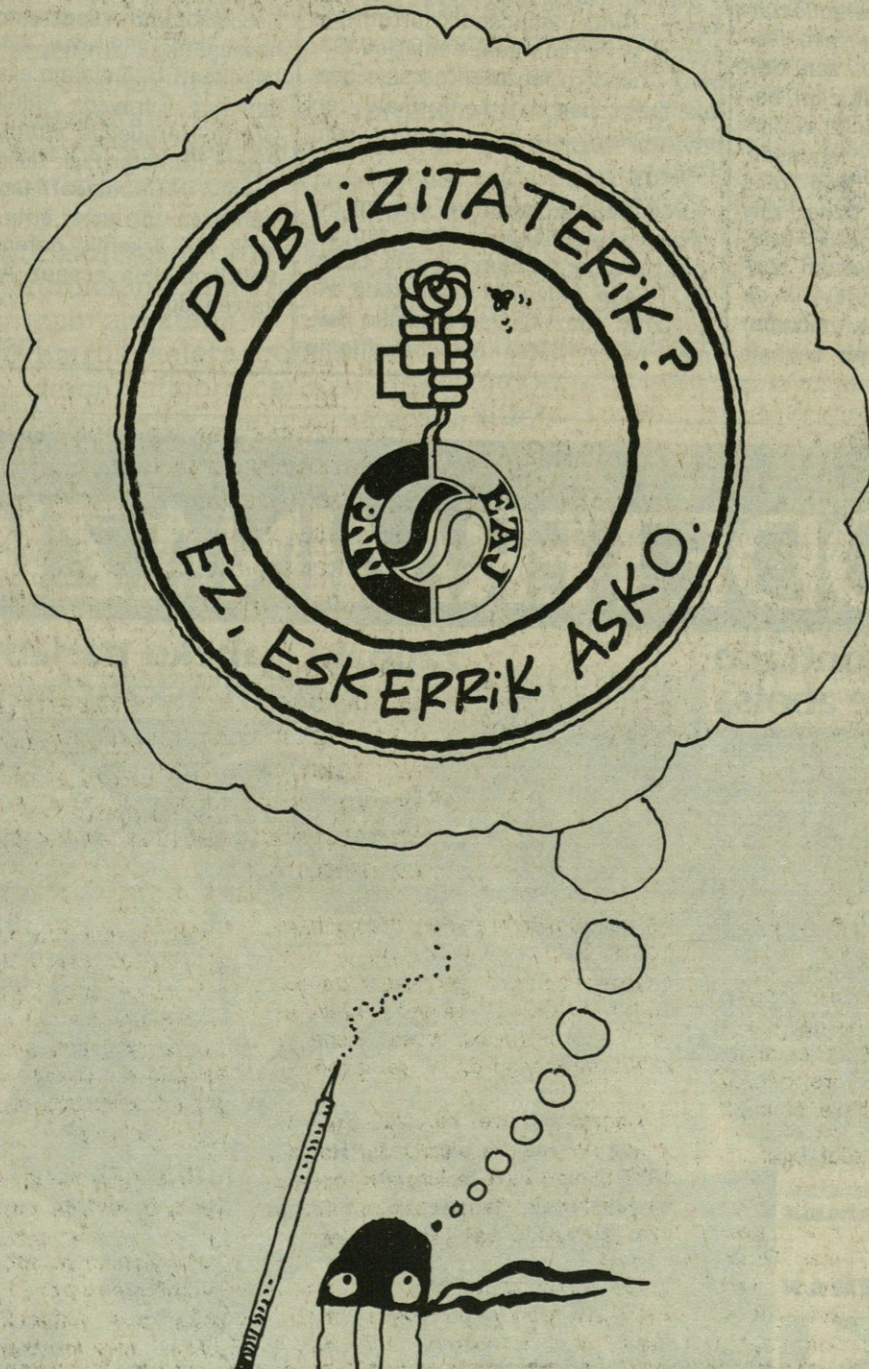

LKI

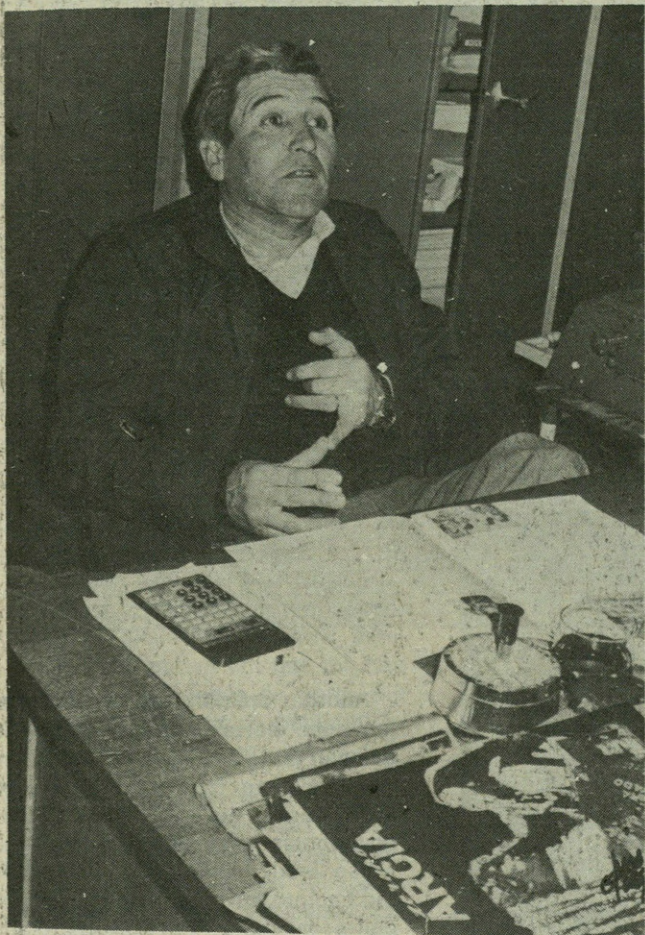
Euzko Komunistak - Iraultzailea - IV. Internazionala

prekontseilari maskaratua

javier exposito, "sanse"ko entrenadorea

"tontoak ailegatzen dira gora"

«Sanseko gainean ezta?» Hauek izan ziren lehen hitzak, Expositorenak, elkarrizketa bat egin nahi geniola esaterakoan. Berak ez zuen uste berari egin nahi geniola elkarrizketa. Javier Exposito, pertsonari, añorgatarrari, entrenadoreari, Javierri. Baina halere, ezezkorik eman ez zezan, badaezpaere, baietz erantzun. Ideia Kortabarriak eman zigun: «Errealari buruz ezer egin behar baduzue, jo Expositorengana, bera baita Errealaren sekretoak. Nik teknika aldetik ezer ikasi badut berari esker izan da, gero berak irakatsitakoa taldean aplikatu besterik ez baitut egin».

—Ez, ez da horrela. Aldrebes baizik.

Defentsarik gabe hartu genuen Javier Exposito, berak ez bait zuen pentsatzen beste moduko elkarrizketarik izango zenik. Halere, nahiko patxadatsu eseri zen bere aulkian.

Z. A. — Zenbat omenaldi egin dizute?

J. E. — Joder, bueno, orain arte ixilik egon dira, baino ixilikan. Oraín berri nazkatu arte. Gainera, neri iruditzen zait, edo ez zaizu gustatzen, eta hori ez, tontokeria litzate-

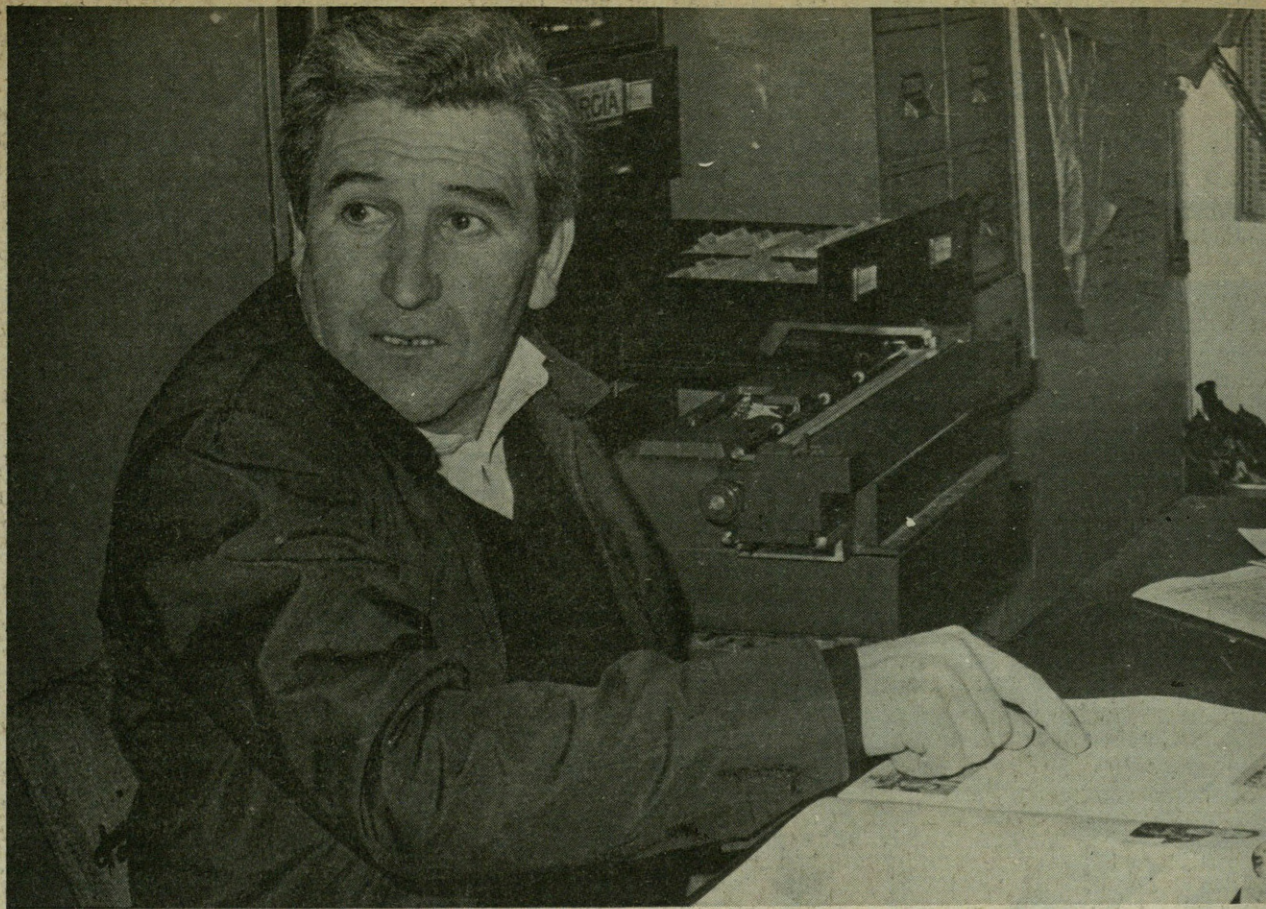
ke horrelakorik esatea, baina hainbeste, hainbestee, ez da ia nere gustokoa. Baina gertatzen dena... egiten dizute bat eta denak segidan. Hori bai, neretzako onen onena jokalariena izango da. Y se acabó.

Añorgan, bere herrian, egin zitzaion omenaldia aipatu du. Hartan, 1977 urtean bere eskuetatik pasaia:ko jokalariek, Sansekoek eta Errealekoek partidu bat jokatu zuten.

«El amigo Javier bien se merecía este galardón popular y multitudinario, por su entrega, fidelidad y

modo de ser que le convierten en el mister eterno del Sanse. Además, aquí en el barrio, donde se le quiere por ser un hombre imaginativo y campechano, con muy buen sentido del humor y un auténtico y popular añorgatarra...», zioen «Añorga» aldizkariak.

Urte asko daramazki ia Expositok Sanseko entrenadore izanik. 18 urte ia. Aurretik ere, Añorgako mutilekin aritu zen. 1959 urtean «Copa Presidente»aren finala jokatu zuen bere ekipoak. Atotxan 4-1 liltxan menderatzen zutelarik. En

este éxito que hoy señalamos tiene fundamental participación la entusiasta y competente labor que Javier Expósito viene realizando en su calidad de preparador del equipo» zioen urte hartako «Añorga Escolar» aldizkariak.

Izenak eta izenak. Garai hartan hasten dira ia mila aldiz errepikatutako izenak. Ilintxaren aurka Karmelo Amas, Marieta atezain hura. Expósito, izen hauek aipatzen ditueanean, hitz egitekoaren besoak altxatzeari uzten dio eta mahai gainean besoak jarritz...

irigoién, jokalari maite hura

«Neretzako maiteena, ba hori, mutil bat, eta esaten didatena: Joder, Irigoiénen gainean hitz egiten duzuean nabarmentzen zaizu! Gizon bezala neretzako izan da aparta. Futbolearen ez zebilela... eskribitzen ari zela, eta bueno «Ciudad de Irún»-aren lehenengo saria. Hale, a tomar por saco! Olerkiarena... Eta gero bere kezak... Ezagutu ez duenak «hau eroa duk» esango zuen... Beti

bere mundua diferentea bait zen. Horrelako lagunak asko. Pasa zirenak... eta gaurko egunean Larrañaga beti...»

Urte asko pasa badira ere. Expósitoentzat gauzak ez dira gehiegi aldatu. Oraindik Añorgako «Rezo-la»n lan egiten du goizetik. «Bai, lehen laborategian, baina orain mantenimendua, olioak aldatu eta analizatu, hortan... Langile, langile, hortarako jaioa naiz...» Eta kanpora joateko gogo gutxi: «Hor badago errueda bat, eta entrenadoreek badakite hala dela, sartzen dira, gero hurrengo urtean irten, handik gutxira beste ekipo batera joan, ez, nik izan ditut proposamenak baina asko pentsatu beharko nuke horrela ibiltzeko...»

Z. A. — Denbora libre gutxi ezta?

J. E. — Bai bai, zergatikan Atotxatik zortziretan ateratzen naiz... eta hurrengo goizean goiz jaiki egin behar... Larunbatean, bai, musean egiten dut soziedadean, baina berehala etxera...

Añorga; oraindik han bizi eta han lan egin. Bertako gauzak jakinaren gainean izanik. «Bai, Añorga oso herri deportista izan da beti. Lehen korrikalariak eta pelotariak. Oraingo futbolari gazteak gaixki dabilta, akaso jetxi, baina aurtengoari eusten badiote hurrengo urterako ekipo polita daukate... Eta Bakero (orain Sansen dabilen añorgatar bat), Bai, nere hauzokoa da, ja, ja, eta horrekin zer pasatzen da... Bai, bai txikitatik ezagutzen dut hori, hamalau urterekin fitxatu genuen, eta orain hamazazpi ditu. Nik ezin nion esan: sartu futbolearen, zergatikan ez ba haiz aurrera ateratzen, jode... Gero mutila Sansen zebilela, nola gaixki genuen entrenamendutarako, bera Urnietako Eskola Profesionalen bait zegoen, test bat egin zitzaion bere intelijentzia jakiteko. Eta askoz gehiago ikas zezakeela...»

«Eta Añorgan ere Kastresana (pisu jasotzailea). Han ibili zen Madrilén, una esperanza. Eta gero azkenik soldaduska egitera Pontevedrara! Urtebetez Pontevedrara. Boro-rekin hainbeste diru gastatu eta gero, ez al dago legislaturik? Azke-

nean hortxe urtebete galduta: Kapi-tan batekin edo hitz ez egiteagatik, eta ez mutil, hi honera eta segi entrenatzen. Orain han segitzen du, baiña gaixki, gaixki... mutilak zain-du egin behar dira...

Elkarriketa aurrera doa. eta au-rrean jarri diogun ardoa ez du orain-dik ikutu. Ez zuen ikutuko ere. Erre bai, zigarro baten ondoren beste bat segituen... Belauna altxaz mahaia-ren kontra, besoak luzatuz, lasai, irrifarrez, berritsu. Hitz egiterakoan aurrera eta atzera egiten du bere bular zabalari ezin eutsiz.

Z. A. — Partidu bat ikusi ondoren, irakurtzen duzu egunkari bat eta ba-tzutan nahiko desberdin publikatzen dituzte gauzak.

komentarista hoiek...

J. E. — A, Bai, bai. Zenbait komen-mentario... Gainera ni gogoratzen naiz behin, Garmendiak jokatu zue-la eta egunkariak «nunca estuvo se-guro» eta horrela. Baina onena Gar-mendia; berak baloirik ikutu ez, bai-no besteak ezta ere. Hor baituk, jo-kalaria ez konfuñditzea, hor baituk, zaila. Eta jokalariek, badakizu, aste-lehena iritsi eta «a ver qué me han puesto...». Baina nor da hori? Hik zer uste duk, hik baino gehiago da-kiela komentarista horrek?

Hemen gertatzen dena zera da: askotan entrenadore batek agindu bat eman eta jokalaria ikusten du «Ni hemen sakrifikatzen ari naiz», baina agindu bat da, eta akabo. Eta kanpoko jendeak ez daki hori. Ho-rrexegatik behin baino gehiagotan esaten dena: «Y ese tarugo jogan-do, si cuando jugaba conmigo en ju-veniles no pegaba un tambor». A bai, zu azkarragoa zara, puñeta bai... baina futboleant lehen dibisióra ton-toak ailegatzen dira, egunero egu-nero korrikan ibiltzen direnak... Eta listoak berriz, gaur hemen min du-dala, bihar beste aldean min... bale, etxera. Esertzen zara tribúnan purua errez eta esan dezakezu «Si ese era un tarugo...» Bai jakina, baina zu hor eserita... listoak... bai...

“buen estudiante, buen futbolista”

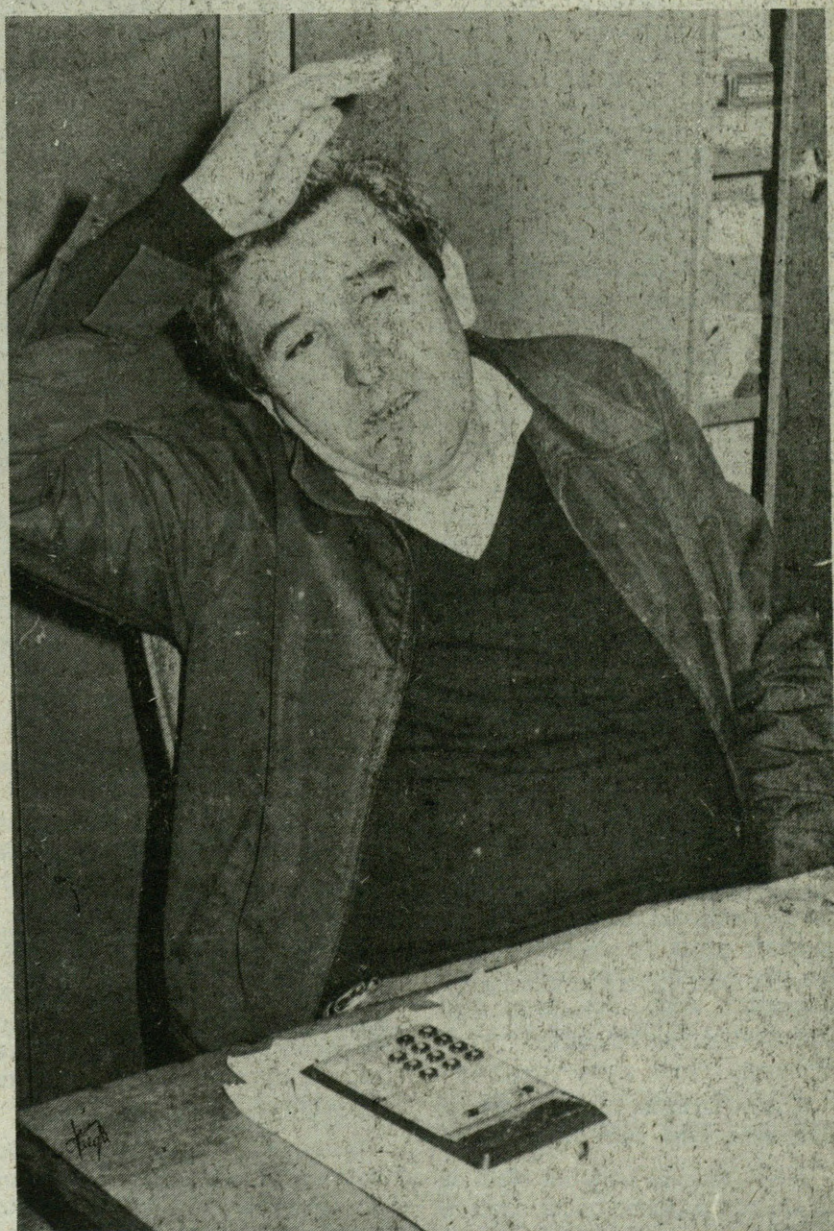
Elkarriketan zehar, puntuz, puntu, tarteka Expositoren filosofia ager-tzen da. Futboleant beharrezkoa den

nekea, eta era beretik, futboletik ihes egin beharra. «Neregana etor-tzen dirā mutil gazteak. Eta egin behar dutena, denbora lortu futbo-lerako eta ikasketetarako. Hori lor-tu da. Esaterako, injiniéro ikasteko denbora behar da eta injiniéro Vi-guera izandu dugu Irigoien ere bai, eta Alonso eta Arkonada lizentzia-tuak ere. Izan ere, futboleant, batzuk gora ailegatzen dira eta beste ba-tzuk ez. Ikasketak batzuk izan ezkeró, ba futbola bukatzen denean hortxe duzu bidea. Baina hori bai, beti bizi behar dute futbolari bezala, depor-tista bezala. Nik esaten diet... ar-doa badakik zer den, hik ikusi eta aukera beharko lagunak eta tokiak.

Zergatikan, hamar ardo edaten di-tuzten lagunekin bahabil, orduan zer?»

«Gero gainera asko esan izan da: Te voy a meter una multa. Ez, ho-rrela ez goaz inora. Berez atera be-har du. Ezin ibiliko gaituk atzetikan. Gu niñerak ezin izan. Nahi duena sar bedi, eta nahi ez duenak, bada-ki... Lehen esaten zen: buen estu-diante, mal futbolista. Gezurrak Ge-zurra beti.»

Hortikan espejismo haundi bat duk. Batzuek, ikasketan ibiltzeko ahalmenik ez izanik, futbola auke-ratzen dute zerbait lortzeko. Baina oso arriskugarria baita. Betikoa, ba-

tzuk aurrera ateratzen dira, eta besteak ez. Eta trauma izugarriak agertzen dira. Jokalariak, ondo ikusten ez badute beren martxa, larri pentsatzen dute: Negozio bat jarriko ote dut, ez dut jarriko? Eta gero lagunekin gertatzen dena. Garai onean, lagun asko baina azkenik, garbi garbi, futbolariak, azkenik, aspaldiko, betiko lagunengana jo behar.»

«Nik beti esan izan diet mutilei: "Ni puta ni monje". Dibertitu behar bai, baina bere neurrian. Baina ez da esan behar: "Ni futbolista bat naiz". Ez. hik bizimodu normal bat eraman behar duk...»

Z. A. — Baina halere, izango dira beti problemak jokatzeko dutenekin.

J. E. — Bai, jokatzeko ez duenak min izaten du. Baina nik esaten diet: min sentitzen ez duena ez da gauza futbolerako. Min sentitu eta demostratu egin behar: benga, pum, pum, pum (mahai gainean kolpeak), a sudar!

Z. A. — Errealetik alde egin duten futbolariak potto egin dute beti. Zergatik?

“diferenteak bait gara”

J. E. — Izan ere, askotan esan du dana. Diferenteak bait gara. Zuk ikusten duzu kanpoko futbolariak eta beste itxura bat dute: korbata eta guzti eta beti futbolariatzat haruz beraien buruak. Ez, hemengoak normalagoak dira, jatorrak. Ni akordatzen naiz Txintxurretarekin, Santanderrera joan zenean, eta batez ere De Diegorekin, Madrilera abiatu zenean. Izugarritzko txokea izan zuen honek. Hara joan, entrenamenduan hasi, bukatu eta ikusi lagun guztiak beren aldetik zihoazela. Sekulan bizi ez, elkarrekin batera. Bakoitzak berea. Hemen berriz, futbolarien artean laguntasuna izaten da, edukazio diferente bat dagoelako. Eta gero beste gauza bat: Madrilen titularrak edo suplente izan, miloi bateko diferentzia dago. Eta, pum, pum, pum (berriz kolpeak mahaian), ea hor... »

Z. A. — Errealak orain dituen futbolariak asko egin dezake, ezta?

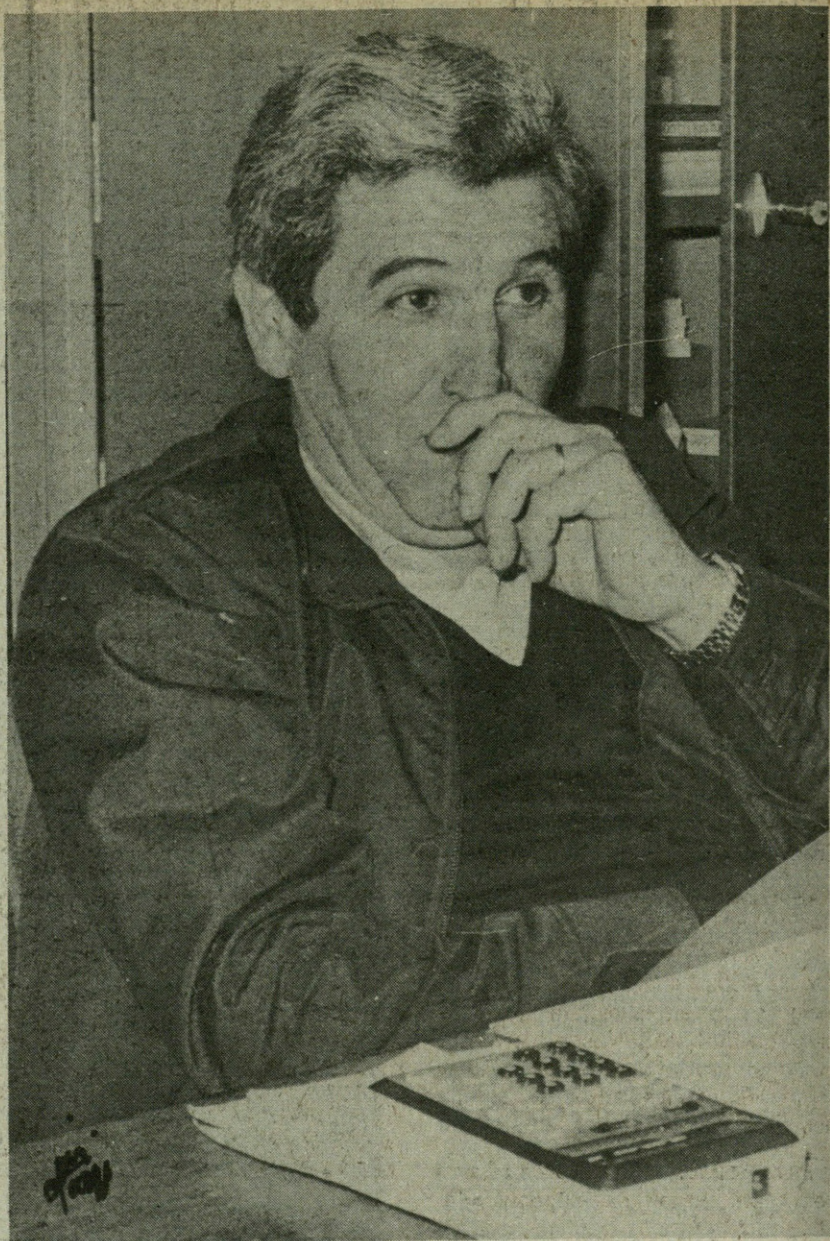
J. E. — Bai, nik uste dut orain dela «el cénit». Baina, joder, Errealak orain dauka ekipoa primerakoa, eta halere atzetikan beti beste bi edo

hiru ekipo, segidan, segidan. Eta gorabehera asko izaten dira, jeee... Beti aurrea, aurrea eta hor tentsio psikologikoa hasiko da... eta datorren larunbatean Bartzelonara, ta nahita nahi ez ondo jokatu behar... eta partidu hori irabazi diagu, eta benga eta benga eta horrek gastatu egiten du... Nik esaten dudana: zer gertatzen da ziklismoan? Maillot horia edonon, baina kalitatea ez bazezok hor ez duk aguantatzen Eusteko, kalitatea behar.

Madrilen ezin dute gurea bezalakorik egin. Han, gazteak, berrehun! Eta nor ateratzen duk? Inor ez! Nola aterako dira ba... Ehun eta ehun mila pertsona eraman behar dira,

eta Europako kanpeoi izan behar. La Fofito, la Fofita ekarri eta espektakulua eman behar.

Baina Erreal Madrilekin gertatzen dena zera da: izan zuela bere garaia, Europako Kopan sartu eta benga (pum, mahai gainean kolpeak), benga (pum), benga (pum). Eta generalean, izaten dituzte, horrela maila hortan, hiru urte. Bayern Munich, kanpeoi, kanpeoi eta kanpeoi, eta datorren udaran ia ez. Aguantatzen ari dena Liverpoola da, laugarren urtea daramala uste dut. Eta Nottingham Forest ere, aurrean hiru garren urtea. Baina hor izaten da, hiru urte, hortxe.

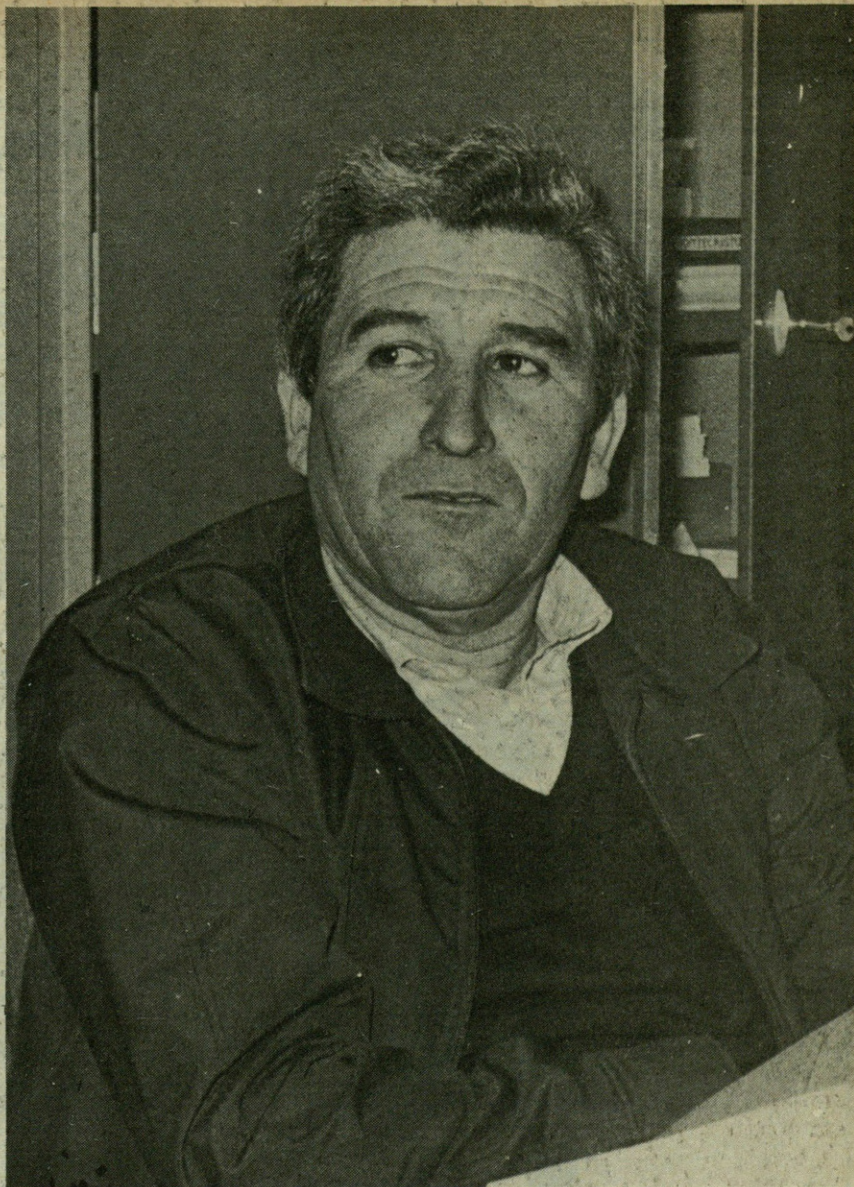
"hau loteria bat da"

Hitz egiterakoan, batzutan eragin egin behar da Exposito. Galderak eta galderak egin eta «Bai, bai, bai...» erantzun berak. Izenak aipatzerakoan berriz, jo ta ke hasten da, adjetiboak ezin aurkituz. Dioenez, jendeak ez du futbolaria eza gutzen. Gorriti, esaterako jendeak agresiboa izango zelakoan... «Hala jokatzeko bait zuen, baina ez, musean egiten zuenean ez zen gauza tako bat botatzeko ere.» Eta Txintxurreta: «Neretzako izandu zen futbolari gogooorra, izugarria, defentsan beti gogortasun bat... Nik esaten nuena: honek gora ailegatu behar du. Baina ez, Errealera pasa zenean ez zegoen bere onean... Lesioak... Izan ere futbola loteria bat da. Lesioak...»

Loteria. Behin baino gehiagotan azaltzen da arazo hau. Oiarizabalen kasua agertzen digu. «Oso, oso ona. Bazeukan toke bat... alde hortatik batere problemarik ez.» Merkelek, entrenadoreak eraman nahi izan omen zuen, baina lesioak agertuko ziren.

«Satrustegi da, bueno, un luchadorrr terrible. Gola sartzen duen bakoitzean, eta anaia berdina da, hor ikusten duzue, salto ieeee! Baina benetan, horientzako gola da el sumum del futbol. Satrusentzat baloia da como al perro la liebre! Eta gauzak ondo irtetzen ez badira, min haundiena berak.»

Eta Alonso. «Bere agresibitatea kontajiatu egiten da ekipoan. «Ba-

tzutan ez du laudiorik botatzen. Kontatzen du behin 1975 urtean Kubala agertu zela Atotxatik, eta Sansea ikusi ondoren, dutxatan zera galdetu zuela irrifarez: «Y este portero qué? (Arkonada zen.) Eta Andonik: Este irá a la selección. Je, je...»

Gauza asko eta asko publikatu gabe geratuko dira. Dena esan beharra dago: nahiz eta magnetofoiak ordubetez ez grabatu, Expositoren hitz, jariora mamitsua gertatu zenez, mamitsuegi gure espaziorako, azkenik nonbaitetik moztu beharra dago.

seinen negarra

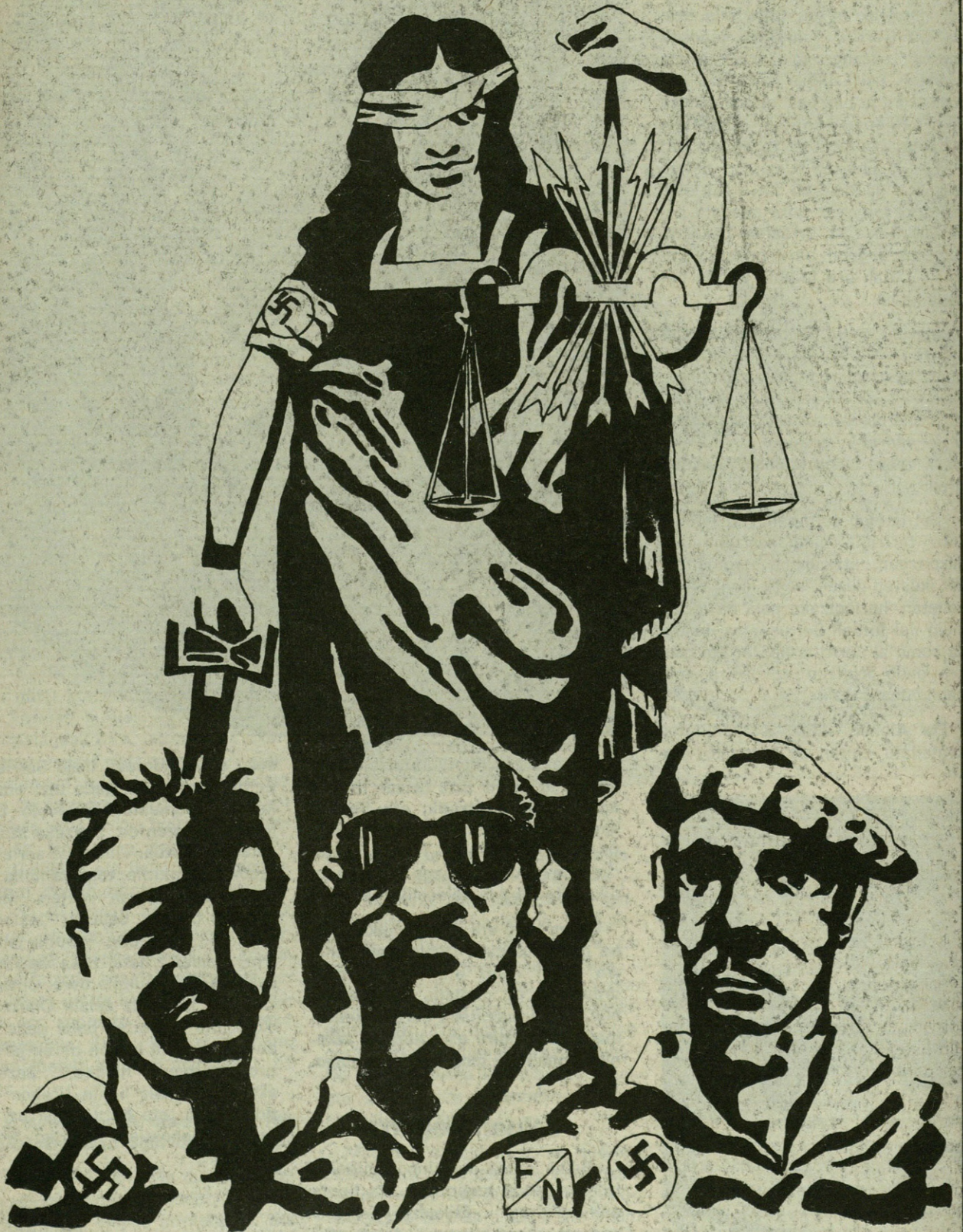
«Baina ni ez naiz inportanteena. Hortxe daude begiraleak eta beste entrenadoreak.» Etzaniz, «Kortabarría eta ekarri zituen», Artajo (Ea-

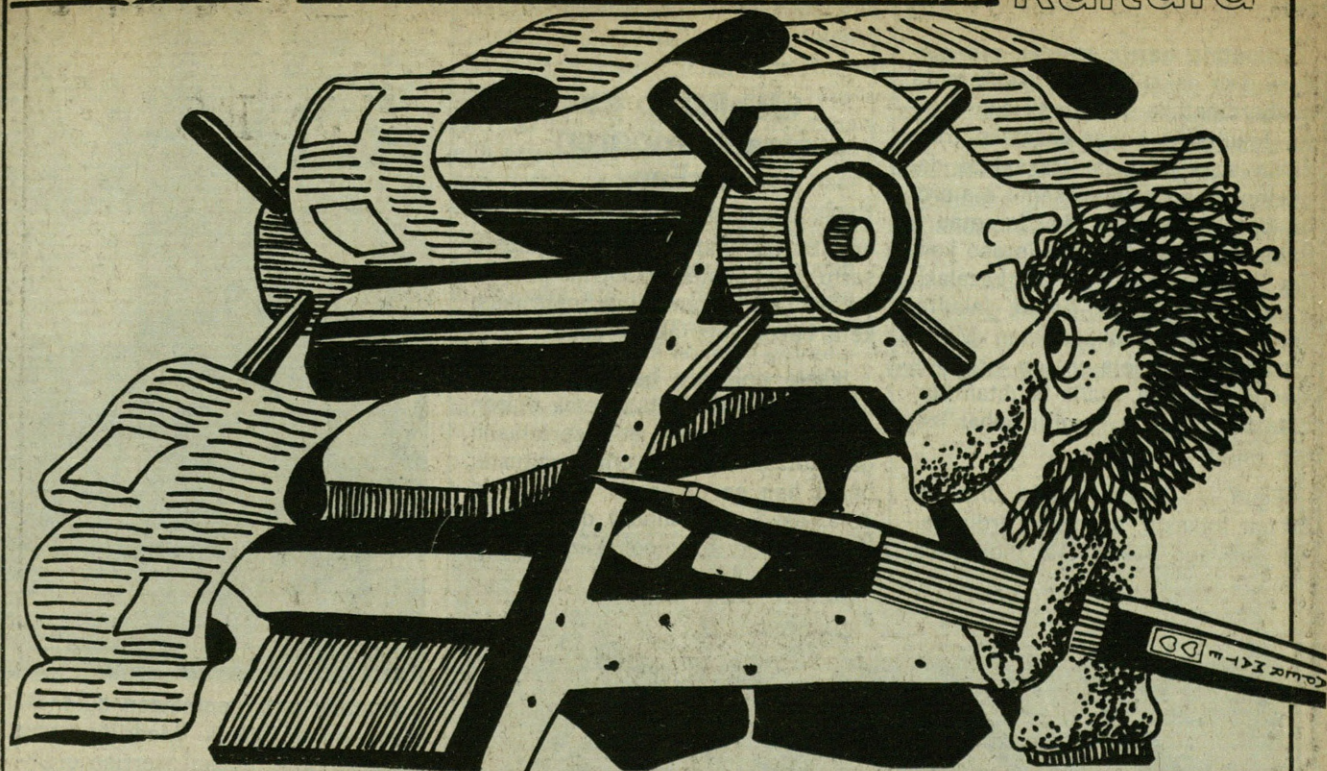
soko entrenadorea), Iñaki Sarriegi... Ez du inor aipatu gabe utzi eta azkeneko momentuan Eusebio Lerañoz gogoratzen du, Sanseko atezain nafar izandakoa: «fuera de serie, kategoriako mutila, teatron ibilia zen eta Unibertsitatean ikasten... Baina suerte txarra, belauna lesionatu zuen...». Eta Sein: «Mutil jatooorrra, jendeak uste zuen harroputz bat zela, baina umila bera. Chispas, chispas! Inork ez zelala Oiarizabal ikutu. Eta norbaitek baloi gabe kolpe bat ematen bazion berak jartzen zuen aurpegia hantxe... Bazen... akordatzan naiz behin Utebon partidua galdu eta bera negarrez, eta ez zela Donostiara etorriko. Negar ta negar...»

MIGEL OTERMIN
XALBARDIN

DUDARIK EZ, AKUSATUAK JUEZ!

euskal kazetaritza aldapan gora

Euskal Herriko Fakultateen azterketarekin jarraituz, gaurko honetan Bilboko «Ciencias de la Información» delakoarekin lotuko gatzaizkizue. Familiarki periodismo edo kazetaritza deituko badiogu ere, hizkuntza unibertsitarioan beste erara deitzen diote.

Leioako Unibertsitateko zati batean aurkitzen da peperiodismoko fakultate deiturikoaren lekua —izan ere ez baitauka inongo autonomiarik.

menpekotasunean jaioa

Leioako Unibertsitatean orain arte, zientzi ikasketak bakarrik ematen baziren ere; honela kimika, fisika, medikuntza, etabar ikasketen artean, egun beste mundu desberdin batetako ikasketak irakasten dira, periodismokoak.

Duela hiru urte, Bartzelonako Unibertsitatean, periodismo ikasketak egiten ari zen euskaldun talde handi bat aurkitzen zen, baina beste guztiekin gertatu den bezala, Estatu mailan Madrid, Bartzelona eta Iruñeako OPUSen bakarrik baitau-

de ikasketa hauk, euskaldunek beren etxera itzuli nahi zuten, baina noski ez OPUSera, fakultate estatal batera baizik. Bartzelona eta Bilboko errektoreen baimenarekin Leioan antolatu zen, baina Bartzelonakoaren unitate edo filial bezala. Bartzelonak baimena eman zuen eta Leioak jarri behar izan zuen beste gainontzeko guztia.

Bartzelonaren menpekotasun honek oztupo asko suposatu ditu: irakasleen soldatak ordaindu ahal izateko eta fakultateak bizitza minimo bat edukitzeko matrikulak asko altxatu behar izan zituzten 10.000 pe-

zeta gehiago izan ere hauetatik ehuneko 60 hemen gelditzen da eta beste gainontzekoa Bartzelonak eramaten du. Irakasketen programa guztiak Bartzelonak inposatzen ditu. Han katalanaren ikasketa beharrezkoa denez, hemen euskara ezarri zen.

Hau ikasleak batzarre batean onhartu zuten eta urtean zehar euskara ikasten jardun ziren, baina azterketak egin ondoren eta suspensioak hasi zirenean, bat baino gehiagok euskara obligatorioa ez izatea eskatu zuen, bai baina ez... Gero,

etorkizuneko euskal kazetariak euskaldunek izan behar dutela esaten dute.

Fakultate berria izateak eta gainera diru eskasian mugitzeak mota desberdinetako ondorioak ekarri ditu: fakultatea behar bezalako tresnekin ezin osatzea, irakasleei dagokionez, jende interesante eta profesional asko ezin ekarria, etab... Baina azken puntu honekin oso kontuz mugitu dira, behar bezalako irakaslez ornitu ez balira, fakultatea eskolatzat jo lezakeen Ministeritzak eta honela arazoa larriagoa izango litzateke, maila hauetan burdinezko hankakin mugitu behar izaten baitute.

Egun, 1.200 bat ikasle dira eta 50 bat irakasle, hauetatik erdia baina gutxiago fakultateaz soilik ba-

karrik arduratzen direlarik. Doktordoa daukatenak bost bat baino ez dira eta gainontzeko guztiak tesina prestatzen ari dira.

idealismo eta errealismoaren erdian

Fakultatea ireki zen urtean, batez ere Bartzelonatik zetorren jendea sartu zen, bestetik COUTik pasatukoak gutxi ziren baina beste ikasketak batzuk utzitakoak asko.

Ikasle delegatu batek esaten zigunez, periodismo ikasketak egiten dituztenak pasota eta seriotasun gabekotzat hartzen omen dituzte, baina hau ez omen da egia. Dena dela, asko dira Miguel de la Cudra Salcedo espainol kazetariaren

mailara iristea pentsatzen dutenak. Hau horrela izanik, Madrilén lortu beharko dute, Euskal Herrian oraingoz ez baitaude tresna egoki eta irtenbiderik. Honen lekuko, zenbait komunikabideetan lanean ari direnak fakultate honetara beren ikasketak egitera etortzea da.

Euskal Herrian mota nonetako ikasketak egiten dituztenek, komunikabideen funtzionamendua eta daukaten indarra ezagutu behar omen lukete, izan ere aspaldi honetan arlo honetan dagoen paroak bat baino gehiagori beren ilusioa kendu omen dizkio. Dena dela, oraindik moralarekin jarraitzen dutenak badaude eta Euskal Herriko komunikabideetan lana egin behar dutenak euskara behar beharrez ikasi beharko omen dute, «ikasleek normalki Euskadi begiratzen dute, euskal berriemaileak behar ditugu» esaten zигun ikasleen ordezkariak.

Euskadira eta gehienek irratiara. Ikasleen artean telebista, irrati eta aldizkari-egunkarien artean, badirudi askok irratiara jotzen duela. Baina gero, badirudi ez dutela gehiegi lantzen. Irrati laborategi bat badaukate fakultatean, ongi prestatutako laborategia, baina gutxi izaten omen dira handik agertzen direnak. Gero, arduradunak esaten zигunez, jende gehienak planteamendu klasikoak omen dauzka, imajinazio gutxi jartzen omen dute eta noski, laborategi honek ematen dizkien erraz-

Baina agertzen zaizkien arazoe-kin, hau nahiko zaila gertatzen zaie. Hasieran genion bezala, Bartzelonako Unibertsitatearen menpean dago, hemen osoki lehenengo hiru urteak bakarrik ematen dira, hiru-garrena eta laugarrenaren esamina edo azterketak Bartzelonan egin behar izaten dituzte. Eta hemen hasten da iskanbila. Leioako periodismo ikasleek, fakultate independiente bat nahi dute, inoren menpean egon gabe eta urte guztiak hemen eginaz. Euskal Herriko alderdi politiko guztiak, ideia honekin bat zeuden, baina pausoak ematerakoan badirudi erren gelditu direla eta du-

darik gabe euskal kazetaritza bat osatzeko, fakultate hau beharrezkoa da.

Bitartean, Bartzelonako Unibertsitatea jarrera onean dago, Unibertsitateetako Ministeritzak esan duenez, epe laburrean irekiko diren fakultateen artean aurkitzen omen da Leioako periodismoarena, baina Haziendak dirurik ez omen dauka, beraz... Ikus dezakezuen bezala, gauzak aidean daude, ikasle eta irakasleek kanpaina bat antolatu dute, beraz beste zenbait gauza aztertzeko ondorioen zai geratzen gara.

L. AUZMENDI

tasunak ez omen dituzte aprobetxatzen.

Laborategi honen bidez, irrati bat antola dezakete, legeak erreztasun hau ematen die eta 60.000 pezeta-kin berak nahi dutena egiteko ahalmena eduki arren, oraindik ez dute ezer egin. Izan ere, fakultatearen autonomia zalantzan dagoenez eta gainera arazo politikoak Bilboko rektoradoari lotua. Telebista laborategi bat ere badaukate eta gauza berdintsua gertatzen da.

etorkizun iluna

Duela hiru urte ireki zen fakultate hau, eta lehen urtean Medizina fakultatearen geletan sartu zituzten eta egunero iskanbilak montatzen ziren, petardoak botatzen, halkiak hankaz gora, etab. Dena dela, Unibertsitateko giroan eragin handia izan zuten, esaten denez, zientzi ikasketak egiten dituen jendea, oso hestua omen da, honela, periodismokoak sartu zirenean, beste bizitasun bat ekarri zuten, egiten ziren ekintza kulturetan jende askok parte hartzen zuen, eguneroko harremanak irekiaz beste ikuspegi batzuek zabaldu ziren, ikasle batek esaten zigunez. «periodismoko karrera besteak baina bigunagoa da, jendea ez da urtea bukatzeko asmoarekin bakarrik etortzen, baizik jendeak denbora aprobetxatu nahi du, gauzak egin nahi ditu».

kalla haztegi baten nekeak

Senpere eta Sarako herritarrek aspalditik dabilta galeper edo kalla haztegi bat beren lurretara ekarri nahiean. Hortarako bazuten Bergarako Garmendia galeper hazitzaile anaien laguntza eta dirua. Baina dagoneko, oztopo besterik ez dituzte aurkitu. Bateko Frantses Gobernamentua, besteko sozialista eta komunista deputatuak.

Asko jende laborantzatik bizi dira oraino. Haatik, geroa gero eta nekeago, gero eta latzgarriago agertzen da. Frantziako gobernamentuak indar guztiak egiten ditu hemengo leku guztietan turismoa muntatzeko, baserriarren bizi moldea eta nortasuna ukatuz. Ipar Euskal Herriko politika zuzendaria Pariseko nagusien esku-mutil dira.

langabezia

Gure herrietan etxaldeak hustuz doatzi. Gure lurak aldiz kanpotiarren eskuetan! Herria gazteriaz husturik ezin da bizi bakarrik turismo-tik. Langabeziak jotzen gaitu. Saran: 33 jende lanik gabe. Senperen: 74. Eta nola ez aipa «Blanchisserie de la Nivelle», Azkaineko lantegia, berrikitan ateak itxi dituen, 45 langile lanik gabe utzirik? Langabezia, herriaren heriotzea? Ez, herritarrek beren geroa eskutan hartuko balute traba guzian kontra borrokatuz.

bergaratik iparraldera

Bergaran, Garmendia anaien badeute ainitzek ezagutzen duten kalla (galeper) haztegi bat, astero 400.000 galeper ateratzen eta han gaindi saltzen dituen. 1978 urteko udaran beren lantegia indartu nahi izan zuten, horretarako, urratsak egiten zizutela Ipar Euskal Herrian.

Senpere eta Sara hautatuak izan ziren kalla haztegia sor arazteko, herri gizonen baimenarekin. Nola lana xuhur baita hemen, lantegi hori, 45 enplegu sor araziz, atsegingarri liteke guretako. Izan ere, gure herriak berpiztuko dira. Lantegi horrek, hasi eta behin 100.000 kalla aterako ditu astero. Gainera, laborari ttipi batzuek ere hazten ahalko dituzte zorbait kalla beren etxeetan. Diruaren aldetik, Garmendia anaien ekarriko dute kapitalaren ehuneko 80, beste zatia frantsesen gain izaenez (Credit Agricole etab.).

1979ko otsailaren 13an dirua Espainitik ateratzeko baimena eman zuen Madrilgo gobernamentuak.

Baina Parisekoak ezezkoa, Zergatik? Omen, Frantziako kalla haztegi ttipien buruzagiak kontra direlako, beldur bait dire hejen lantegiak lehertuak izanen direla. Aitzaki horrek, zeren aitzaki bat besterik ez da, ez du balio handirik: frantses hastegiek Frantzian jaten diren kalletarik ehuneko 50 hazten dituzte. bakarrik. Gainerakoa beste erresumetarik heldu da. Beraz, gure haztegiek ez lituzke besteak batera trabatuko.

Ohartzen gira, hor, Parisek ez duela lantegirik nahi «turismo eskualdetan», ez eta ere Hego Euskadiko dirurik. Hor da, Frantziako zuzendariak aitortzen ez badute ere, egiazko traba. Nola ulertu bestenaz, «Sony» lantegiaren egitea Baionan diru japonesearekin?

Bestalde, behar da erran ere Frantziako deputatu sozialistak eta komunistak gure lantegi horren kontra direla.

herritarren borroka

Gure herri gizonen urrats guztiak debaldetan egin dituzte orai arte. Hori ikusirik, Senperar eta Saratar gazte batzuek batasun berezi bat, «comite de soutien» muntatu dute duela bost hilabete. Bazterrak harrotu ondoren, Ekonomiako minitroari galdezketak (petition) bat igorri zion 1827 herritarren sinadurakin, herritar guztiak parte hartzen dutela borroka hontan erakutsiz, eta lantegirako baimena eskatuz.

Herritarren borroka deitze horren aintzinean, Frantziako Gobernamentuak hitz eman zuen aurtengo otsailaren 10erako gisa baterat edo besterat lantegia ukanen gurela adieraziz.

Baina orainokoa deusez! U s u bezala, nahi ote dute gezur ukaldika jendea lotsarazi? Borroka indarrak itzali?

J. PEIO

geure dena lehenik etxeratu

Azken aldi honetan sarritan entzuten dugu udalak eta diputazioak operatiboak ez direla, zerbait egitea nahi baldin bada dirurik gabe aurkitzen direlako. Beraz, egoera honen konponbidea dirua nondik edo handik lortzea dateke eta hori egiteko, batzuen ustez —goiko agintariekin, Madrilekoekin alegia—, zerga zuzenak eta zeharkako berri batzuk jende xehearengan ezartzea izango litzateke.

Beste batzuen eritzia ordea, Madrilgo gobernua nahiko diru kentzen diru gero inola ere ez itzultzekotan eta derrigorrez Madril kendu behar diogu diru hori, udalak eta diputazioak herriaren beharrak osa ditzaten. Beraz, jende xeheari pakean utzi behar zaio, diru-zama gehiago ezarri gabe.

Alde batera utzirik zergek ekonomian uzten dituzten ondorio negatiboak, hau da: inflazioa, inbertsioak urritzea, atzerakada, e.a., goazen ikustera Gipuzkoarrok estatuako haziendari ordaintzen dioguna eta gero estatuaren gastuak —gobernazioa, heziketa, defentsa, e. a.— betetzeko handik itzultzen diguna...

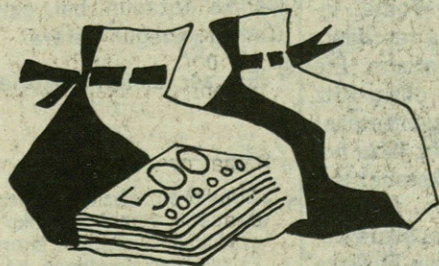
MADRILEKIKO GIPUZKOAREN SALDOA

(Aduanak kenduta; milioi pezetatan)

Urtea	Bildutako kopurua	Gastuak	Saldoa
1977	19.948,2	7.819,7	12.128,5
1978	26.996,4	9.877,9	17.118,5

Iturria: Gipuzkoako Merkatal Ganbara.

Azken hilean agortzen den saldoa, gugandik Madril, garbiki, jasotzen duena da. Hortik aparte, Asegurantzia sozialak, beste 10 bat mila milioi aurrerartzen ditu Gipuzkoan. Gainera, aduanetan gipuzkoarrok ordaintzen dugun diru kopurua kontutan hartzen badugu, gure saldoa 30 mila milioitatik ez da urruti.

ibiliko, saldo negatiboa noski. Kontu berdina ap'ika genezaioke Bizkaia eta bereziago Araba eta Nafarroari, nahiz, hauek ere, saldo negatiboak ukan.

administrazio lokala

Orain arte administrazio zentrala ikusi dugu. Ez ordea, administrazio lokala edo udalak eta diputazioak. Hauek ere beren presupostuak dauzkate eta hauek betetzeko zerga zuzenak eta zeharkakoak. Halaz ere ez dute nahiko diru iturrik eta estatuak udalen presupuestoaren ahuneko 30 ematen du; bien bitartean, diputazioaren presupuestoan ehuneko 60 ezartzen du. Beraz, estatuaren menpean daude, erakunde lokalok ez daukate autonomia handirik, diru kopuru garrantzitsu bat estatuak ematen baitu.

Erakunde lokal hauek operatiboak bihurtu nahi baditugu, ondoan ematen ditudan zenbaki hauek gure eskuetan erabilita izango da:

Urtea	Oraingo presupostua	Madrilek guregan aurreratutakoa	Lortu behar dugun presupuestoa *
1977	6.994,8	12.128,5	19.123,3
1978	7.149,7	17.118,5	24.268,2

Landuak. * Azken zifra hauek ttipixeagoak izango lirateke Madril, udalak eta diputazioak haintzakotzat hartuko balitu, bainan ehuneko 10-bat besterik ez litzateke aldatuko.

Diru kopuru hau gureganatuko dugunean, orduan hasiko gara gure erakunde lokalak operatiboak bihurtzen. Horretarako gurea dena erreibindikatu behar dugu eta jende xeheari ez diru zama gehiagorik ezarri. Madril, egin behar litzuzkeen gauzak ikastolak, euskal unibertsitatea, kultur tokiak, sendagintza, etab. gure patrikan gain egiten ditugu eta hori ere zerga extra bat ordaintzea da.

Geure helburuetako bat bezala, zergak erakunde lokalak bil ditzaten izan behar luke, hauek gero gora-goko erakundeei ordaintzeko. Orduan pentsatzen hasiko ginateke benetako demokrazian gaudela. Bestela, herriari gehiago kenduz POTT.

B. BAKAIKOA

– urdazubiko kronika amaigabea

komanzafa euskara

himno berri bat euskararentzat

Zorigaitzez, gur, euskara dugu buruhauste handiena. «Euskal Herrian Euskaraz» taldearen sortzea aski adierazgarria da. Hemen aldiz ez dugu holakorik, ba dago bai airean dabilen proposamen bat erreferendum bati buruz, baina ba dirudi airean sobera ibiliz zinez aireatu dela.

Bainan, gaur ene asmoa ez da inizatiba horien aztertzea baizik eta benetazko soluziobideak atxemaitea. Afera hortan segurena adinekoren iritzia da, nik uste. Ba dugu gure herrian atso zahar bat, sorgina omen, mendixka-ttonttor batetan bizi dena. Oso emazte jatorra da, ainitz korritua, euskaltzale eta dena. Oso emazte jatorra da, ainitz korritua, euskaltzale eta dena. Euskararen gauza ttipi orotaz kurrantea da: jadanik xuxendu ditu Kintanaren hiztegian «h»-rik behar ez zuten hitzak!

Horra atso zaharrak errana euskara batuari buruz:

«Batua? Bai, bai, batua beharrezkoa duzu, bai. Batua behar da; eta nahasketaren ondorioa duzu, maitasunaren fruitua, euskaldunen arteko gurutzamenduen fruitua. Toute innovation est le fruit de la reproduction sexuée des informations. Eta euskara bera horietakoa duzu. Hitz batez euskara baturako: gaintetaaa! Gaintetaaa! Eta gainera ez duzu ho-beagorik!» Somatu zenuketenez soziologian ikasle izana da. Euskara batuaren gaia baztertuz, euskara berari lotu nintzaion, zer egin euskara hedada dadin?

«Gaintetaaa! Gaintetttaaa! Ikas-tolek, eman dezagun, zer deabru dute buruan kantaldiaren antolatzeke? eh? Ez duzu gehiago kantaldirik behar: dantzaldiak, dantzaldiak! Bada-kizu zuk nola diren dantzaldiak, ibilia zara horietan, e? (- - - -)»:

15-16-17 urteko neska-mutiko gazteak ez dituzu beti dantzaldian egiten, ongi berotuta kanporatzen dituzu usutan, al maiztar, al maiztar joaten dituzu, gaintatzera belarren artean! Adin hortan ez dute hormoien beharrik. Hori, hori behar da, haurrek egin ditzaten, haurrek. Baina kantaldiekin hori ez duzu gertatzen.»

Aholku on horik jasoz, eta zenbat gogoeten ondoren, horra zer proposatzen dudan: «Bai euskarari» antzeko kanpaina bat muntatu, baina oraikoan «Bai gaintatzeari» deitua. Kantu hau har liteke himnotzat:

Gainta dezagun bai, gainta gogor,
Gainta dezagun batera.
Bakarka baino hobe da.
Gainta dezagun, bai, gainta gogor,
Gainta dezagun batera.

Ea, zer dioten irakurleek?

* Gutunaren idazleari: moztu izan behar dugu, atsoak erraniko berdekeriak ez ditzala euskaldun jatorrak izi. Kenka txarrean gaudenez, harpide guziak behar ditugu U.K.A.

euskararen faborez

Hiru alderdi ta zazpi zerutako, zortzi itsasotako, hamaika lurralde-tako euskaldun, erdikaldun (edo berdin guttiago oraino) jeiki zaitez, altxazan mokoa, ba duk tenorea se-gurki!

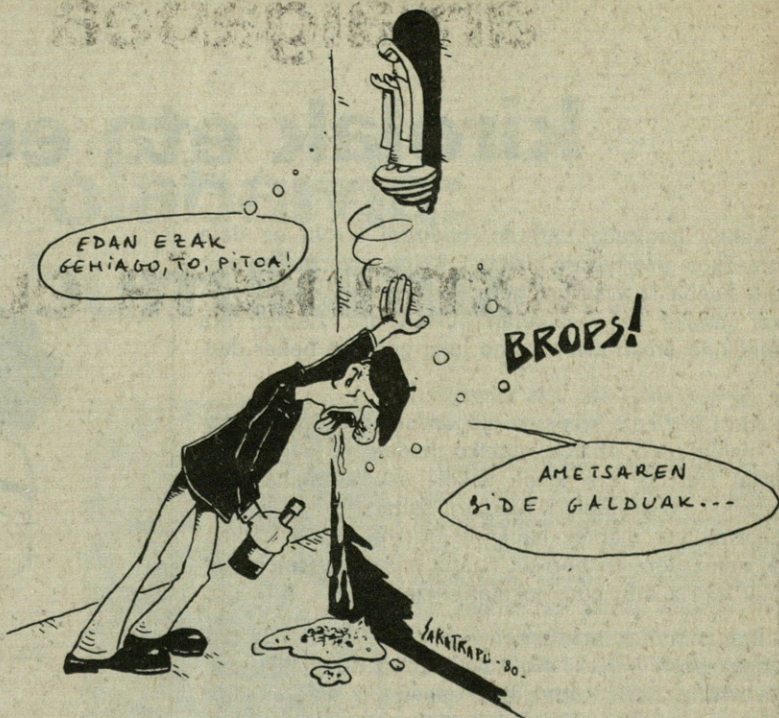
Hi mozkor biltzale, parre ta porro kontsumatzaile disziplinatua, amoro errabiatua, ta hi ere, egun guziko alderdi onen gozatzaile lizunkoi, edozoin elizako hobendun zikoitza, iratzar hadi, azkenean!

Zazpi probintzitako sudur fina, erdi buhame ta aste burutzetako jaiegile gaixatuok goazen batera euskararen osatzera!

Goazen denok...taratatata... mintzairaren defentsan, lau aldetako euskara gordina, galanta, erdi uste-la edo berdin zimurtua, bateratzera!

Iraultzaren tronpeta kantuak Zeru-ko Argi erdian! Zergatik ote? Zon-beit frasetan, arrazoi ona jartzera noa. **Demagun:** Jai egun batez, Az-peitiko bat gure Iparraldera etor-tzen da, «pa dar una vuelta, pa com-prar un Lewis, pa ligar» eta gaine-ratikoak edo berdin Hazparneko ba-tek, arratsalde eijer batez, opera-cion filtrorik ez delarik, autopista diru tripakor zikina hartzen du, («fi-tio iteko») Donostiara joateko hango ardozale fin batekin «des avantages transcendants de l'absorption de gros rouge en matière d'activité «créatrice» etaz hitzegiteko asmoan.

Joep! Pentsemazu ze saltsa lite-keen... eta hori nola esaten dek...

A ber? E nola! «Lore ederra, egun zurekin harremanetan sartzeko asmoan banatorkizu» ezta dextenteki erraiten ahal ere!

Eta «maite, maite, maitea, zu za mailua...» aste ona izanik ere, gaizki interpretatua izan litake fran-gotan (kontuz pertsonaren karakteri-eta batez ere tamainoari... Hi hi, ja ja, irri zonbeit, milesker). Gauza bera «edan dezagun, bai,

edan dezagun batera» kantu tete-learekin! Batera, pff, basak!

Aski, nahiko, basta, demasie, ge-hiegi, zetro, tumatxa, kitto!

Argi den bezala iraultzaren egite-ko ordua heldu zaigu! Beraz, irakur-le maiteok, eskatzen dizuegu zer-bait egitea! Zeruko argiari b'dal ezazkizue zuen hiri, herri, herrixka, etxe, sualde ta logeletako hitz praktikor ta mesedegarrienak. Egin dezagun euskara osoa; erran iezaio-zue «bai» euskara osoari! Lagun di-tzagun gure euskaltzain xaharrok!

Mintza gaitezen egun berean bi-harko euskaraz!

Ez adiorik! Txao!

EDITORIALA

Haurrak ikas azue
Euskaraz mintzatzeko
Ongi pelotatzeko ta
Oneski dantzatzeko.
Airetun txikitun, airetun
ole!

laive (haldit)
— Collective théophraste
Renaudot —

kirolak eta euskara

Lehen begirada batetan, badirudi kirola ez dela funtsezkoa gizartearen bizitzan. Baina, gizartearen portaera zenbakiz aztertuz gero, oso bestalde dela ikusiko genuke eta heziketan bertan ere, hemen eta oraindaino eman zaion baino leku gehiago behar duela.

Kirol heziketa koskorra dugun arren ordea, interes, nahia, edo afizioa, nahiko hedaturik dago gure Euskal Herrian eta jende askori oso atsegina zaio, laisterkari, txirrindulari, futbolari, saltalari, etab. iaioak, bizkorrak eta markak hausten dituztenak begiz ikustea, nahiz beraien berriak irratiz entzutea (telebistak ateak itxirik ditu gure jokalarientzat).

Eta, zein hizkuntzatan entzuten ditu Euskal Herriko jendeak berri horiek? Nola antolatzen diren lekuetan, hala irratiz, berri horiek beti españolez ematen dira. Salbuespen bakarretakoa, herri-kirol deituena da (pelota barne) euskaraz ERE neurri batetan ematen direlako (erderaz ere bai e?), baina hiri giroko kiroleatik EZER ERE EZ. Beraz, gure kirolen berri (herri-kirolak) bi hizkuntzetan ematen da (egunkari, irratiz, elkarriketa, etab.), pelota eta estropaden berri emate-rakoan ordea, erdera askoz ere gehiago erabiltzen da (jokoari begiratu bestela!), Euskara irradian zerbait erabiltzen delarik. Beste hiri giroko kirolen berri guzti-guztiak, ESPAÑOL HUTS-HUTSEAN JAUNAK! Zer elebitasun mota dugu geure hau?

Garaia da, igande goizetako txirrindularitza, saskibaloia, eskubaloia, laisterketa (korrika), igerilaritza, atletismo orokorra, etabar, etabar, nahiz igande arratsaldeetako futbol ihardunaldi bortitza (Bertsolari Txapelketaren Azkena bera ere urkatu zuen) IRRATIE-TAN EUSKARAZ ERE ematen hasteko!

Garaia da, igandeko izkirimirietatik hasi eta astearteetako erresultatuetaraino EGUNKARIETAN EUSKAHAZ ERE idazteko!

Garaia da, ikuskizuna edo lehiaketa antolatzen den HERRIETAN ERE, oharrak, berriak, nor, zer, non, nola, aldaketak eta bestelakoak OZENGAILUETATIK ERE euskaraz adierazteko!

Garaia da baita ere, nola jokalaria hala elkarteetako zuzendari, prestatzaile, etabar, BEREN ESANBE-HARRAK euskaraz esaten hasteko!

Garaia da, giro horretan sarturik dabilzan kaze-tariak (dirrela egunkarietako hala irratiko) beren etorri ugari eta tartarreko hori, EUSKARAZ ERE FROGA-TZEN HASTEKO!

Ala, non gaude?

Edo, noren zai gaude?

Hiztegia landu gabe dagoela kirol bakoitzarekiko?

Berriz ere egongo da, inor hasten ez bada.

Bildu, bildu beharrekoak! Landu, landu beharrekoak! Elkartu, elkartu beharrekoekin! Euskaltzaindia, UZEI, ELHUYAR, U.E.U., KULTUR MINTEGI edo nahi eta behar duzuen ororekin, baina mesedez, egoera honek ez dezala luzaroan jarrai!

Aste osoan euskaldun egin nahirik ikasten ari den pertsona batek ikas dezakeen guztia hankaz gora botatzeko, nahikoa da igande arratsaldeko saio bortitz horietako bat.

Horrela ez goaz inora, edo hobeki, bai, bagoaz... bagoaz egunetik egunera geure erroak galduz, ahalik eta gure haurrek gure heriotzeko egunean hitz bat euskaraz entzuten digutenean, ulertu ez digutelako, «habla en basko» esango duten egunera!

Behe-behetik goraino euskaldundu beharreko alorra kirolena. Horren berri ematea ogibide duzuenok edo gertuan zabilatzatenok duzue hitza! Geroak epai-tuko zaituzte.

MURUMENDI

goio olabarria: zutik burrukatuz

E R E S I

Ai'neza gal bizia goiz batez
Ixkilludun, ixil eta zutik,
Gudan ilda lur zaar onen maitez,
Mendietan, etsaien eskutik.

Ai'ninderor gaztaroan, nerau,
Ikurriñik et'ikurrik gabe,
Ezpainetan otoitzik ez, birau
Itzalik ez, baikor, ez erabe.

Ai'nitza gal ats, arima, odol
Euretzako, ene yainko-eidol
Maiteena, Lur! mendi-guda baten,

Eguzkiek, inguruz inguru,
Ene soin au, berriz sor aiduru
Ire gain lo, garrez yo lezaten.

Jou Mirande Paris, 1951

Biharamunera arte zalantzan izandu ginen, esperantza galtzea aldi berean bait da lehen eta azken gauza, baina biharamunean haren fotoa ikusi genuen, zerraldo etzana. Baia, Goio zen. Ez nigarik, ez epitafiorik, ezen maitatzen dugun norbait, laguna, hiltzen zai-gunean hark eramaten du gure baitatik ezertarako gogoia, gure grina guzia.

Orain, une hain iraganxe, ausnartzen hasi naiz, oroitzuz bizitzako gertaera sinpleenak, zelako keinuak halako irriak, eta ikara konpartituak, segura asko hauk bait dira bihotzetan bizia deino tinkatzen direnak.

Goio Olabarria ezagutu, lagun ukan, eta, zer gehiago esan dezaket, oroitarazi egin nahi dautzuet. Sentibera naitateke. Ez, ez ditut bihotzondoko hutsak

adierazi nahi, ez nuke ahalko. Erranen dautzuet zergatik hartu zituen Goioek harmak, zergatik eroriko zen. Goioek ez zituen berbaontziak maite ez zen berri-tsua eta ez zitzaizkion lakot berri-tsua, bere alde mintzatu arren. Ez naiz bada txarlatana izanen.

Goio 1957an sortu zen, Durangoko Matadero izeneko langile hauzoan, Otxandiotik etorritako familia batean. Zazpi seme alabatatik gazteena, gazte-tan hasi behar izan zuen mekaniko lanean. Anaia nagusiak militante antifrankista eta langile izanik, bera ere haien bidetik. Bai, hamabi urte zituela detenitu zuen guardia zibilak lehendabizikoz. Duela hamar urte, Durangoko bestatako karroza batetan palestinoen alde eta askatasunaren alde agertu zelakotz.

1970 urtea zen, eta Goio haurrak pankarta bat zeraman.

Geroztik hamar urte. Burrukan, alaitasun batzu, eta samin asko. Goio ha-maika bider detenitu eta kolpatu zuten. Bere anaiak ere. Maiz erraten zaukun, halabainan, teoriak ez zirela deusetarako, teoriak ez zituela kolperik sendatzen, ez zituela ezer suntsitzen ez ezer eraikitzen. Garai frankista haietako basarteko bi'etarat eta gutxitan etortzen zen hhatik, beti zegoen barrikadetan. Klase hauziaren zer guzia, erraten zuen, hau da: hik eraso behar duk etsaia hark, suntsi orduko.

Gero atzerria, soldaduska egin gabe oraindik, eta amnistiaz itzuli edo itzuli ez beharra. Goio ez zen itzuli, ez zuela zakur deslai eta babesgearen antzera etorri nahi erraten zuen. Ez zuela kolpe gehiago jasán nahi, eta jasatzekotan ez burua makurturik. Erortzekotan hainbat eramanen zituela aurretik, pertsonak ez baitira axuriak.

Eta halan izan da, otsailak bat, egunsentian, zantpatzaileei harmak kentzeko ekintza batetan hil da bertze lagun batekin batera. Zertarako eta zer den hau galdetu eta hau gerla dela ihardetsi daut batak, bertzea isilik geratzen zelarik. Egia da, ezin daiteke ideia bate-gatik hil, ezin daiteke teoria bate-gatik hil, baina bai sendimendu bate-gatik edo guziengatik, bai bizitzagatik eta askatasunagatik.

Bestalde, istiluak izan ziren Goioaren hiletan, apaizak doi doi hiltzaile deitzen zuelako. Estatua, burgesia eta apezzeria bat eginik Goio kondenatzen. Erraten zuen Goioek hauk zirela langileria-aren etsaiak, hau herri askatasunaren arerioak. Haien aurka burrukatu behar ginela ez teoriak bakarrik, ez parlamentoz ez sindikatoz, ez berbaontziz, ez makurturik, baizik eta zutik.

E. L.

hitza kendu nahi digute

Nahiko ohituak gaude «goikoen» —Gobernuaren— erabakiak jasaten, baina honek aldiro min ematen du, ezin erabat ohitu horretara. Eta praingoan zirt-zarteko beste erabaki hoietako bat etorri zaigu gainera, protestaren bidea besterik uzten ez zaigularik, aurretik inork hitzik esaterik izan ez dugularik: LA VOZ eta UNIDAD-en isteaz ari naiz.

Denok ezagutzen dugu bi egunkari hauen gerra ondorengo jokatibidea. Franquismoaren espresio besterik ez ziren noski. Baina sortzailea desagertuz geroztik, eta berehala izan ez bazen ere, pixkanaka gauzak aldatuz joan dira, azken urte honetan batez ere, eta LA VOZen bereziki. Lehengo itxura ahaztu eta izenak sor zezakeen prejuizioa alde batera utziz LA VOZen irakurle bihurtu ginenok ez ginen frustratuak geratu. Oraindik

hobeagotzeko moduko gauza asko zuen arren —esate baterako Kennedy eta antzekoei buruzko agentziako erreportajeak berehala kenduko nituzke nik— benetan nahiko maila ona iritsia zuen zenbait sailetan, politikan adibidez. Hemengo gertakizun eta kezketatik geroz eta gertuago zegoen.

Eta dirudienez, horrexegatik itxi dute batez ere LA VOZ, informen batzuetan «goikoek» ziotena kontutan hartzen badugu behintzat. Aitzakiak mila noski, dirua galdu egiten zutela, demokrazian ezin dela prentsa estatalik izan...

Kontua zera da, goizetan ezin dugula LA VOZik erosi eta arratsaldeetan ezta ere UNIDADik. Eta azken egunkari hau, nere ustez behintzat, oso ona ez bazen ere, betetzen zuen behintzat eginkizuntxoaren bat, treneko baje aspergarrietan lagun izatea adibidez.

Izango al dugu bi egunkariok eskuratzeko eta berpizteko adina indar?

J. L.
Donostia

garaikoetxea ekologista bihurtu

Everest-era zihoazenak agurtzerakoan «traeréis aire puro» esan zien.

E.K.N.en ere Euskal Herrian zehar zuhaitz mordo bat landatzea erabaki dute. Oso jokabide jatorra dela esan daiteke.

Ekologia maite badu, zergatik onartu du indar nuklearra? eta konkretoki Lemoizko bonba?

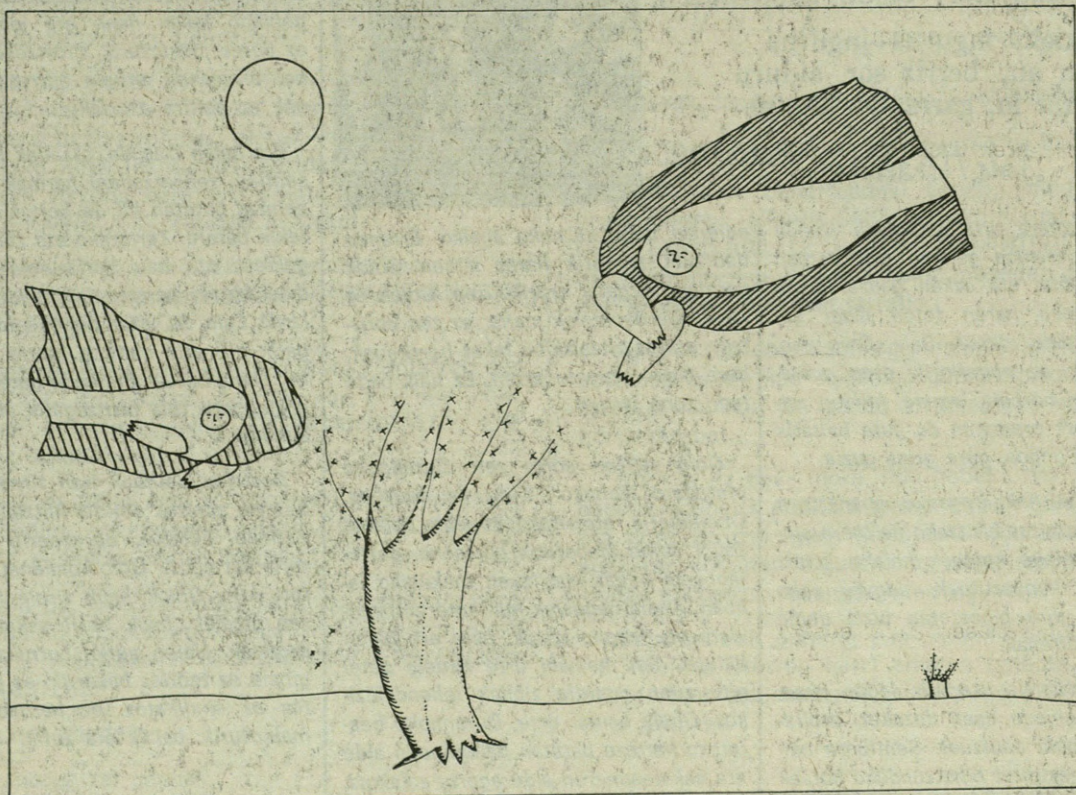
Alde batetik besarkatu eta bestetik saldu, ezta...?

Lemoizekin gal ditzakeen botoak irabazi nahi ote ditu zuhaitzak landatuz?

Ez dezagun kontsenti atzipe gaitzaten.

AMUBERRIA

m.artola

niko etxart: "nahasketa"

xiberutar

Eta horrekin bakarrik erdia esana dago. Beste hainbeste gazte bezala, Nikolas ere Ipar Euskal Herriko gaitz betikoaren lekuko baitugu: Parisen jaioa, guraso euskaldunen seme, baiña hauengandik bere Herriarekin izan dezaken lokarririk sendoena, hizkuntza, hartua. «Gure nahia» abestian agertzen duen bezala, une batean bere errealitate garratzaren aurrean aurkitu da, kontraesan sakon baten aurrean, eta erabaki behar izan du. Erabakia garbia izan delarik, hemen aurkitzen dugu Nikolas Euskal Herrian, Xiberuan, bere jendearen artean sartua, herri zail eta gaiso honetan belaunetaraino sartua.

Nikolasen kantagintza aztertzerakoan ezin ahaztuko dugu hori. Bere kantuak bi undarren arteko tirabiran mugitzen dira-ta: egin nahi duen musika mota, bere barruak eskatzen diona, eta bere herriarekin konprometitu beharra, errotu beharra. Abesti melodiko eta modernoagoak egiteaz batera, oraindik ere erabat ezagutzen eta menderatzen ez dituen sustraien bila dabil; hori pentsatu behar dugu diskaren bigarren aldearen hasierako kantak entzutean. Xiberutarrez kantatzen du, bere komunitatearen hizkera, hango kantamoldetan saiatzen da, abesti herrikoiak landu nahi ditu... Nahia lortzen duen, bere proiektuei, bere buruan dituen musikei forma egoki et helduak aurkitzen dien, beste arazo bat da. Hori epaitu baino lehen, ordea, euskaldun bezala eta gizaki bezala, Nikolasen jarrerak errespetoa sorrerazten digula aitortu behar.

ai arregloak...!

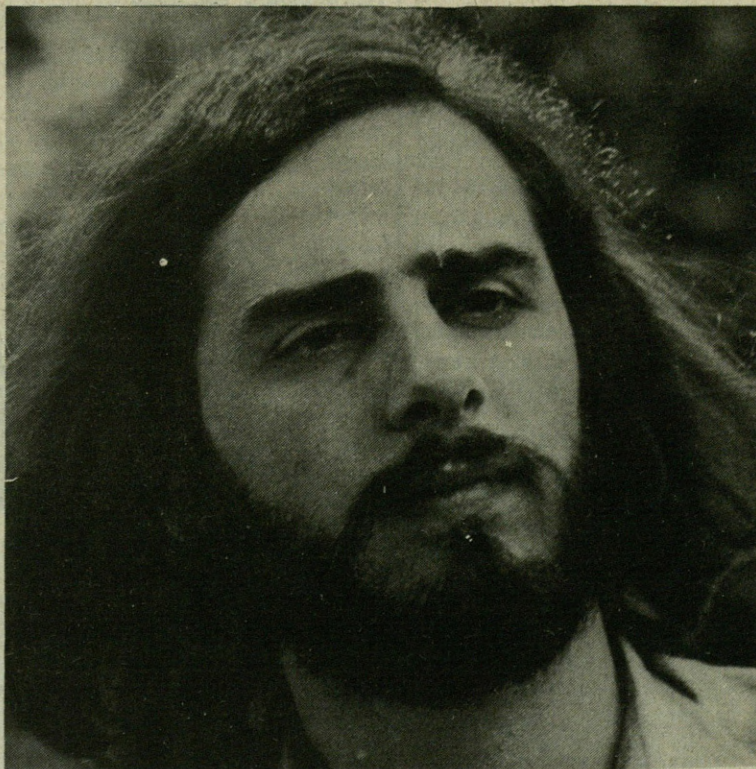
Diska hau Nikolasengandik espero zitekeenetik urruti samar gelditzen bada, eta neretzat behintzat hala da, moldakuntzek erru handia dute. Arregloak direla medio diskaren osotasunak

koerentzia galdu du, irregulartasuna sortuz. Dignoenik gelditu diren abestiei ere moldaketa era standard bat erantsi zaie: «Gure nahia», «Nahasketa», dexente poliki gelditu dira. Beste batzuk, ordea, indar guztia galdu dute, arregloak egiterakoan oso planteamendu axala egin baita. Horregatik galdu du indarra «Presondegietan» kantuak, horregatik sartu zaio «Eperra» abestiari erabat itsusitzen duen pusketa ia «eurovisivo» hori, berez doinua ederra delarik. Konpromisozko moldaketa usaia dario diskaren zati askori, eta abestiak ezin artikulaturik gelditzen dira. Lan borobil bat ateratzeko

adinako materiale ba zen, eta nor den ez dakigun «Rodrigo» hori delako medio, kontsumo errexekeo produkto zaporea hartu du.

abestiak

Abestien hitzak, entzun dituen edonor konturatuko zen, zuzenak dira, gure Herriaren eta konkretuki Xiberuaren ezinei lotuak. Nikolasek entzuleari eragin nahi dio, burruka dezan, bai gizartearen eta politikaren arloan, eta baita hizkuntzarenean, biak lotuaz, azken bolada honetan Hegoaldean pasatuxea den baina oraindik ere

ZEHIZ

ZIENTZIA SOZIALEN EUSKAL ALDIZKARI

* * *

Zuzendari: Antton Ibarguren, jurista.

Idazkari: Karmelo Arroiabe, soziologoa.

* * *

1980. go lehen zenbakiaren gai nagusiak:

Mikel Navarro: Euskal Hazienda Estatutoan.

Beltza: Nazioa eta Estatua.

Antton Ibarguren: Furoen muina atzo eta gaur.

Xabier Iturpe: Domeinua eta sabotajea.

Aurelio Santisteban Cimarro: Esperientzia iraultzaileen iratzartze geldoa eta burokrazia irentzaileen gau lanbrotsua.

Itziar Urtasun: Sexua eta boterea.

Patri Urkizu: Zenbait ohar literaturaz eta politikaz.

* * *

Salneurria: ale bakoitza 250 pta.

Zabaltzaile: J.F. Jaka (Bilintx liburudenda), Fermín Calbetón, 30. DONOSTIA. Tel.: (943) 420930.

efektibidadea gorde dezaken era batean. Xiberoarekiko bere lotura alde guztietatik dager: beheraka doan herriari, suntsitzear dagoen herriari berak ere bere bultzada eman nahi baitio. Zenbat gehiago Ipar Euskal Herrian beharrak hain luze eta besoak hain motz eta urri direnean. Iparraldera itzuli txiki bat egin duena konturatuko zen heriotza eta suntsitzea ez ditugula artikulua politago geratu dadin aipatu.

«Etxahunen omenaldia» eta «Bortian...» abestietan kantariak

usadio kutsuko doinu eta kantamoldeak landu nahi ditu. Hala ere neurriak ez dituela ongi gordetzen iruditzen zait, bertso neurria nahiz luzeegi nahiz motzegi ateratzen zaiolarik. Hor zertuko litzateke, hain zuzen, belaunaldi gazteok (eta hainbat gehiago Nikolasek, bere historia pertsonalagatik) dugun kontraesana: gure herriak berezko dituen espresabideez baliatu nahi, baina bide hoiek ezin ongi menderatu, giroa eta baldintzak aldatu eta gure aurrekoek zuten sena galdu dugularik.

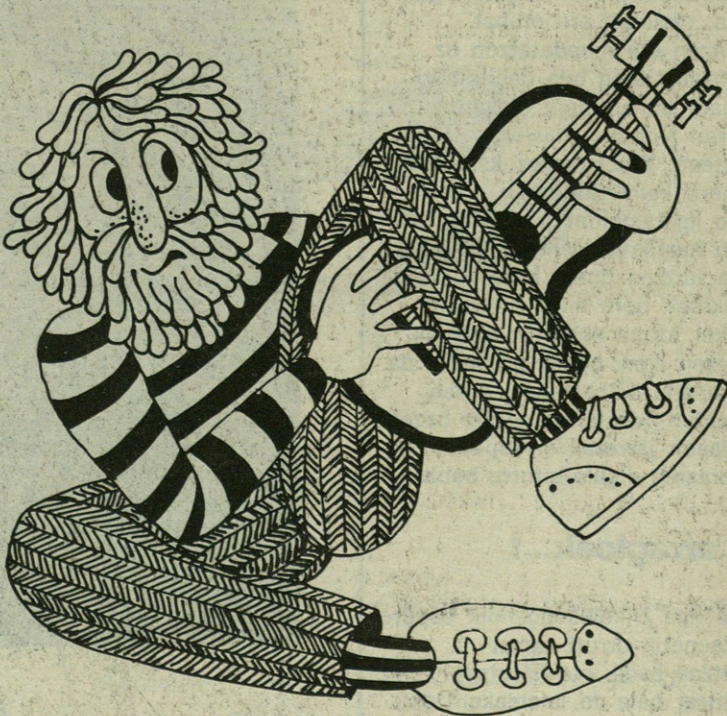
• A!, eta bere komunitatearen agerkari izate horretan, Iparraldeko gazteen arteko mitifikatzen bat ere aurkitzen dugu: Donostia.

Donostia baita Iparraldean burruka adierazten duen mitoa. Ez dakit, dena dela, oraintxe burruka inori esportatzeko ote gauden, baina, tira, gu Iparraldean ongi hartuak izan eta haiek Hegoaldera maiz etorri daitezen balio badu, ez dago gaizki.

itxaropena

Nikolasengan nik neronek badut itxaropenik. Ahots ederra du, doinu politak asmatzeko ahalmena, baita indarra ere, diskan agertzen dena baino haundiagoa. Komunikatzeko zerbait ere ba du. Euskal kantagintzan, beraz, leku bat izan dezakeela uste dut. Gero eta gogorrago landu beharko du, ordea, musikarako duen sena. Eta hor moldaketak ere sartu beharko dira. Jode, hi, Nikolas, ezin dugula sistemaren kontra abestu sistemak berak ezarri dizkigun molde standard hoiek itsu itsuan jarraituz. Ez itzak hire kantuak moldakuntzak torlujuak bezala fabrikatzen dituen arreglista baten eskuetan utz. Ez hadi, ordea, «uno más», beste bat gehiago izatearekin konforma.

ARTASO

euskalki baten azkentzea?

«Ugaldeak gutiga-gutika urbideko biurgune-bazterrak jaten oi dituen bezala, ala erdarak iretsi ditu eskuaren eremuak.

Zelaiak, ibarrak eta mendiak oro estaliak dagozi erdaraz. Mendi-galdurak eta oian zokoak eskuaren iges-leku bilakatu dira.

Eskual eremuaren mugak, atzeka edo gibelka bilduz egin duen bidea gaitza da; iru mendez bortzetik lau galdu ditu, geiago ezpada...»

(«Naparratik», Larreko;
«Gure Herria», 1921)

zokoetara lekutua

Larrekoen beldurak egiaztatu dira eta bihozgabetu gaituzte. Zimiza bezala Nafarroako euskalki berexienak, Erronkaria eta Sarasaitzuera, edo aldi luze batez hedatuena, Hegoaldeko Nafar Garaikoa—Alto Navarro Meridional delakoa—erreka jotzen dute. Damurik! Erronkaria hildakotzat jo dezakegu. Aezkera eta Sarasaitzuera (Basse Nafarrera dialektukoak biak) hiltzer idtuzkegu. Hegoaldeko Nafarrera Garaikoari, azkenik, hiltzorian eta jenderik gabe, gutiesten eta ahanzen, agur egiten diote erdaraz azken urte hauek.

Euskalki huntako hiru moeta, Egues, Gares eta Zizur-ekoa, aienatu ziren 1935. urtea baino lehen Iruñekoa bera ere ordurako. Gaineratikoan berri gabe, Auritze, Erroibar, Artzibar, Olaibar, Gulina eta Oltza, doi-doi oraintxe gelditzen ari gara. Hauek dira euskararen zortzigarren dialektuaren azken hondarrak. Hoiengaltzeak lekarkiguke euskalki baten azkentzea.

mendetako kronika

Gorago esan bezala euskalki hori nausia genuen Nafarroan. Dokumentu aldetik, guti badira ere, badugu bi izkribu goiztiar euskara huntan

idatzia; bata 1.415.eko kantziller-segetario baten gutuna eta bestea, Goñi Gaztanbidek aurkitua, 1.564.eko olerki bat. Irunseme bat, Juan de Amenduxek, Iruñeko gartzelan zelarik, egin zuen olerkia (Hemen naça orçiric / ... lagungabe bide lusean / peril asco pasaturic / ... / Nigar begi bapederac / bere aldias oroyturic / ... / Josafaten baturen gara / judision elcarrequi / Bitarteo lo dagigun / baquea dela gusiequi).

Mende batez berantago, kasik, Utergako erretore, Juan de Beriainek eman zigun 1.626.ean «Doctrina en Romance y Bascuence» delakoa, damurik publikagabea oraino, eta bost urte lehenago «Tratado de cómo se ha de oír Misa». Ilzarbeko apezak, ibar hartakoa baitzen, has-tapeneko lerrotan esaten duen bezala, Iruñeko mintzairan egin «que es el que se habla en la mayor parte del Reyno y Obispado de Navarra».

Erdi Haroan badugu lekukotasunik Iruñeko euskaraz, 1.609/10. urteotan Venegas de Figueroa Apezpikuak eraturiko Olerki Lehiaketei esker. Nor-gehiagoka haietan Pedro Ezkurra, Migel Aldazekoa eta Joan Elizaldekoa atera ziren garaile lehen urtean, «Aldareko Gorputz Sainduari» izeneko poemaz.

XVIII mendeaz testigantza xuxenik ematen digute Leizarraga Elkanokoak eta Francisco Elizalde. Azken hunek izkiriatu zuen «Apezendaco Doctrina Christiana uscaras» (Iruñea, 1.735) bere sorterriko mintzairan, Gesalaz ibarreko Muzkiko euskaraz.

Ehun urte berantago hil zen euskalki huntako idazlerik joriena. Joakin Lizarraga, Elkanon, Eguesko ibarrean jaio zen 1.748.ean eta bertan «Migelena» etxean hil 1.835.ean. Iruñea eta Loiolako Mindegietan ibilia, Mendiburu, Kardaberaz eta Lararmendiren idazlanak ezagutu zituen. Hartaz geroztik, apezgoa bukatu, kartsuki ekin zion idazteari. Horrela egin ere «Joanesen Ebangelioa», «Sanduen bizitzac», «Coplac» eta «Doctrina Christioa euscaras», «Iruñaldean usatzen den mintzairan».

Gaur egun idazlan guzi hori hiru lekutan da sakabanatua, Lekarotzeko komentuan, Iruñeko Mindegian eta gehiena Diputazioako Artxiboan, oraindik zati nimoño bat besterik ez dela publikatua izan. Hain zuzen ere, Nafarroako Diputazioak lagundurik, J. Apezetxea goizuetar apezak prestatutako edizio elebidun batetan. Gaineratikoa, «Fontes Linguae Vasconum»-en Apezetxea berak eta Jose Mari Satrustegik argi-

Lizarragaren sorterria, Elkanon, Eguesko ibarrean.

tara emandako mintzaldiren bal salbu, ez da plazaratu. Bada, halere, Leizarragaren hiztegiari buruzko lan agitz ona, «Fontes...» en publikatua eta Polikarpo Iraizoz kaputxino agur-garriak egina.

Otsagiko euskaldun bat.

“ibarrak oro dagozi erdaraz”

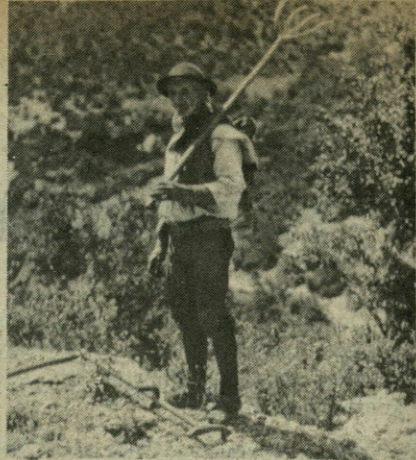
Gogoan atxik euskara galtzearen prozesua berri xamarra dela. Hala 1811.ean, Napoleonen gudu-denboratan Iruñeako Herri-Etxearen atarian Reille frantses jeneralak bi bando euskaraz finka erazi zuen Iruñean usatzen zen euskaraz eta euskara mintzamolde arronta zela seinale. Urte haietan ere, Espoz y Mina jeneralak, euskararen kontrako amorratua Olorizek dioenez, Idozingo semea eta euskalduna bera bazen ere, hau dio Felix Sarasa «Cholin» izengoitiz, zeukan harmailagunari buruz: «No sabía escribir, leer ni hablar castellano; comprendía sí la lengua castellana, mas nunca pudo decir en ella una expresión enteramente ajustada». Cholin hori Artikako etxalde haundi bateko nausia zen eta badakizue Artikara ixtant batetan joan daitekela Navarrerria karrikatik.

L. Bonaparte printzeraren karta urtean, 1.863.ean, mintzatzen zen euskara Iruñea inguru guzian bai eskuin aldera Irunberritik hurbil, bai Iruñeatik hogoita hamazortzi kilometro beheitiago Tafalla ondoan. Orduko mugak hauk genituen: Zior-dia (Burundako ibarrean), Iturgoien eta Estenozen (Gesalazko ibarrean), Sorakoiz eta Artazu (Ilzarben), Gares, Barasoain eta Orisoain (Orbako ibarrean) Izko (Ibargoitin), Indurain, Aratajo eta Mugeta (Urraulen), Ga-

lles eta Uskarres (Sarasaitzun) eta Burgi (Erronkarin. Muga herri hauez barnago baziren euskara galtzen ari ziren herriak. Aldi berean A. Irigaraik kondatzen duenez Iruñeako zenbait karriketan, Carmen, Navarrerria eta Santo Domingo prezeskiago, uneoroz mintzatzen zen euskaraz.

egiaren beldur

Zertaz luza? Lekukotasun eta frogantza guziek erakasperen bera ematen digute. Bizimoldeak aldatuz aginte berriek atzendu erazi egin zuten euskara, desjabetze prozesua hasia zen eta nortasun galtzearena ere bai. Anjel Irigaraik bere istudloa egin zuenean, 1935.ean, Iruñetik hamabost kilometro goraldera jo behar zen euskaraz entzuteko. Belate eta Ultzamatik eskuin aldera herri gehienetan galdua zen. Urte haietarako Altsasun, Lekunberrin, Beran, Donezteben eta Elizondon sartuxeak ziren, gazteen artean batez ere erdalduntze prozesuak. Ordutik oraino galdu dugu Erronkari ibar osoa, Anue, Txulapain osorik, Aiezkoako puska haundi bat, Sarasaitzu eta Esteribar gehiena, Gulina, Odieta, Aatez eta Burunda gehien parteak, orobat ia 150 herri eta herrixkak osatzen dutelarik. Gonpara bageneza 1.904.eko inkestarekin (Apezpikutegiko Artxiboan dena) ikusiko genuke, urte hartatik orain arte, hamabi ibar osorik galdu dugula euskararendako —Ollo, Goñi eta Oltzatik Erronkariraino Longida eta Artzibarretik iraganaz—, Burunda eta Arakildik Sarasaitzuraino gehienean, eta Ultzama, Imotz, Araiz eta Basaburuan zatika.

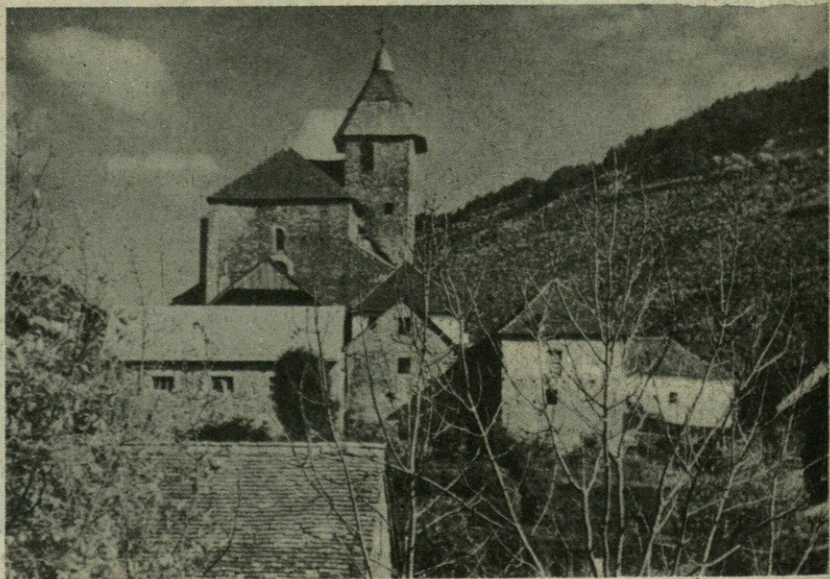

Sarasaitzuko euskaldun bat.

Euskararen galtze prozesua azkar doa, Bizkaian baino hiru bider azkarrago eta begiak ez badugu lausoz iduki nahi egiaren beldur bagara, oraingo egoera begiratu beharko dugu. Zoritxorrez hitzez, keinu eta liburuez Txepetxek adierazi bezala bere liburu mamitsuaren aitzinsola-sean («El estado actual del vascuence en la provincia de Navarra», 1970) hola, ezin izanen dugu sendabiderik paratu eta egoera hau itzul-gaitza gerta dakiguke. Bestetik, ari garen dialektuari —Hegoaldeko Nafar Garaikoa— dagokiola hiru ibar besterik ez dugu euskaraz entzun daitekenik. Hiru ibar horietan, herrixka zenbaitetan xoilki eta adineko jendearengandik.

Esteribarren, Iragin eta Zilbetin; Erroibarren, Lizoainen eta Mezkirizen eta Artzibarren, Arrietan eta Ardaitzen. Gaineratiko baserri eta herrixketan galdua dugu euskara, galdua hain zuzen ere mintzatuena izan zen dialektua.

J. L. AIALA

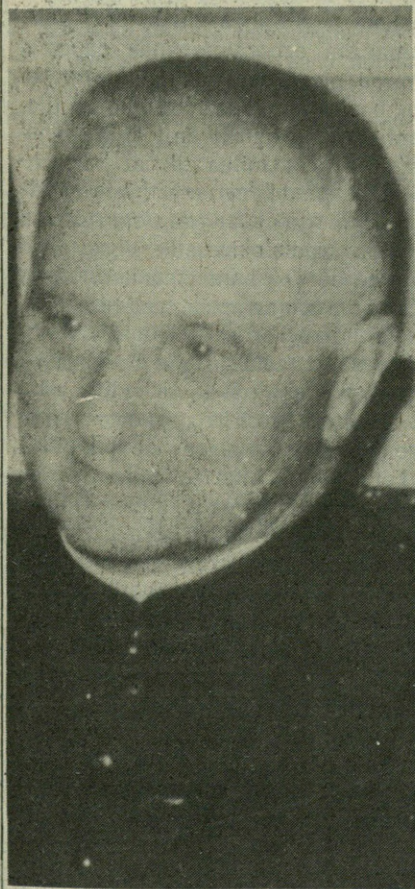

badugu non ikasten...

Betiko topikoetara jauztez eza litzaidake gustatuko. Hala ere, zaila delakoan naukazue, Barandiaran eta Lekuona euskaldunen nortasunek —nire gaintetik mila eta bat argi-urtetara,— ez baitidate aukera haundirik ematen gaurko lerroaldi apal honetan.

On Kosme bion ikasle izan omen zen Gasteizko Apaizgaitegian (1). Haren eritziz, Ohorezko Maixu izandatzek ez zuen aitor-tu beharrik... Bai ta ez.

Urteko Nobel sariak hautatzean, saridunaren berri —gehienetan— lehen aldiz dugun bezalaxe, geure kasuan ere berbera ematen da. Gure Herri honetan —begi-bakarra itsuen erresuma-ko errege— Barandiaran eta Le-

kuanoren ereduak harrigarri zaizkigu.

Baliarriaingo egonaldi hartatik eskutik helduta doazelarik, heuren izakera (arbasoen oparirik baliotsuena) zapaltzen diharduen jario maltzur eta zinikoaren aurka borrokatzen digute, nork bere bitartekoak erabiltzen dituelarik.

Zilegi bekit —On Manuel— galdera bat: Zer sentitzen zenuen «Honoris Causa» izendatu ondorengo hitzaldia irakurtzean? Agian, hirurogei urteko itxadonaldiaren irabazlearen poza?... Hala, aitzitik, urte luze guzti hoiek euskaldunengan utzi duten zapore garratz eta nardagarria?

Zein zaila den aukera biak bereiztea euskaldunari gutxiengoak oro ukatu zaionean...

Eta orain zurekin —On Josemiel—: Mundu guztiko gizartearen deskonposaketa aurrean aurkitzen garelarik, euskal gizartearen oinarriak non dagozkeen ez

dakigunean, nola ikusten dituzu zure hastapenetako helburu haiek? Non aurkitu zure gisako gidariak euskal gizonarengan nortasun-kontzientzia berpiztu ahal izateko?

On Kosme, parka nazazu, «... Kultura apur baten jabe denak, bazekik hoiien Seminarioko urteetako jakindurizko lan bikainak», diozu. Halaxe izan behar lehen baldintzak ez balu hutsik egingo. Eta gurean, zenbat dira euskal kulturaren jabe?

Horra hor goi-goi mailako bi eredu; beranduxeago hamar baten pelotoia datorke eta, azkenik, hasierako marratik irtetzeke —argiontzi gorrixka lotsarik gabe kopetan daramagularik— gainerako guztiak.

Jose Mari Velez de Mendizabal
«MENDIAGA»

(1) 80-2-14.ko «Euskal Deia»-n.

haizeaz bestaldetik (txillardegi)

Iaz agertutako liburu hau, aurrera-koekin hamar urtetako aldia izanik, laugarren «txillardegikumetxoa» dugu, literatur idazlanei bagagozkie behintzat. Arrazoi nahikoa da hau euskal letren mundutxoan gabiltzanon begiak haren orrialdetara bultzarazteko. Eta pazientzia apur bat eta pote batzuen laguntzaz horrelako tamainako enpresa aurrera bukatu arte eraman ahal izan dugunok, zorte berdina ukan gabe, bide erdian etsi behar izan dutenekiko elkartasuna adierazteko beharrean aurkitzen gara. Benetan zaila gertatzen bait da idazti honen irakurketa, Txillardegik berezko duen zailtasun linguistikoa zailtasun sinboliko eta literario bate gehitu behar bait zaio honetan.

«Haizeaz bestaldetik» liburuan aldeztu aurretik nobelaren kontzepzioa zalantzan jartzen da —literatur generoen betiko eztabaida nolabait mamituz —zaila gertatzen bait da, geroago ikusiko dugunez, termino generiko baten azpian ezartzea Txillardegiren idazlan hau: «Haizeaz bestaldetik» nobelan ez zaigu gertaera edo historia bat (zentzu tradizionalan hartuz) kondatzen, baizik eta sinbolo mundua eta gertaera itxura duten elementu batzuen sinbiosiaren bitartez, Txillardegiren nobelagintzan ohizkoak diren giza arazoak tratatu nahi izan ditu idazleak. Beraz nobela tradizionalaren elementuak —pertsonaiak, denbora, lekuak, e.a.— sinbolikoak bihurtuz nobelaren mugak poesiaren mugetara hurbiltzen dira idazlan honetan. Egitura ere sinbolikoa bilakatzen du egileak nobela honetan. Zazpi aldiz zazpi kapituluz egin dago liburua: azaleko egitura, liburuaren bukaera hasera bihurtuz, eta honela egitura guztiz zikliko eta sinboliko bat lortuz. Nobelaren sinbolismoa kontraezarketa binario baten gainean eraikita dago: itsasoa (infinitoa, mugagabea, mogimenduz beteta) eta lakua (finitoa, mugatua, geldia) eta bi elementu hauetatik abiatuz sinbolo mundu guztia eraikitzen

du; beste elementuak, itsasoari eta lakuari dagozkien neurrian izango dira adierazgarri eta baliodunak. Nobelaren mamia —mimirik baldin bada finito eta infinitoaren —materialismo eta traszendentziaren— arteko ibilaldi neketsua dela esan genezake. Neurri handi batean —aurreko nobeletako neurri berean— kutsu biografiko batez idatzita dago, sendimenduak eta bizipenak biografi metafisiko baten bidez adieraziz. Interpretapen zentzu berdinean ulertu behar dira azaltzen diren toponimiak ere (Soustons, Getharia, Igeldo). Bi elementu hoiere arteko ibilaldi edo bidaian, ametsak eta oroitzapenak azaltzen dira ugari, oposizio, pilaketa eta errepikak nobelan zehar hainbat aldiz erabiliz.

Azken nobela hau beste aurreko hiruren aurrean ezartzen badugu berehala ikusten da izugarritzko aldaketa eta ezberdintasunak daudela, forma planteiamenduen aldetik batetik bat —preokupazio eta kezka filosofikoak berdinak bait dira denean—. Narratzailea erabat baztertu eta aldatu du, narrazio haria guztiz apurtuta gelditzen da, eta idazlea molde tradizionaletatik libre dago molde berriak asmatzearren. Honen zergatia edo arrazoiak, haustura erradikal horren arrazoiak alegia, aurkitu nahi balitz, aski genuke Txillardegik eraman duen desaroilo literarioa begiratzeko. Nire iritziz, frustrazioaren semea dugu «Haizeaz bestaldetik». «Leturia»ren bitartez bide berriak kasualitatez asmatu zituen idazle bat, kritikak hankaz gora uzten du geroko bi nobelaren —«Peru» eta «Elsa»— hankasartzeengatik. Horregatik sortzen den frustrazioaren erreakzio bezala, lehengo hankasartzei ihes egin nahi dien gauza erabat berri bat egin nahi izan du Txillardegik. Gehiegizko hertsitasun batean erori dela aitortu behar, nire ustez. Baina fruitua hor dago, bere ukaezinezko garrantzi eta funtzioaz.

JOSU LANDA

bi errezeta merke

BI ERREZETA MERKE

Den denori suertatu zaigu, erosketa egiterakoan lehen mailako produktoen, hau da, jateko gauza bikainenaren prezioak garestiegitzat hartu ditugula. Izan ere, sano arindu dira gure poltsikuak azkenaldi hontan, jakina da, pezetaren bario kaxkarra dela eta.

Halere, badira hortik zehar beste produkto batzuk, lehen mailakoak ez izan arren, oso baliodunak direnak. Esaterako, haragia saltsan, bihotza, gibela, oilasko hegala, baxerrikato edo basa konejua, arrain zopak, oilo zopa, etab. Oilo zopari dagokionez, gainera, egosi ondoren, kroketetarako eta hainbat gauzatarako erabil daiteke haragia.

Aste hontan bi errezeta emango dizkizuet, nahiko merkeak biak.

LEHEN MENU

Oilo zopa.
Angula tortila.
Bihotz xerrak ogi apurretan pasatuak.

Oilo zopa (zortzi lagunentzat)

Osagarriak: Oilo bat, hezurren bat, porru, azenario eta tipula bana,

perejil, fideo pixka bat eta arraultze gogor bat.

Egosten jarri behar da oiloa barazkiekin batera, eta bukatzen denean kolatu egiten da salda. Ondoren, salda berean oiloaren bularkia eta arraultza gogorra txikituta sartzen dira, berriz egosten uzten delarik. Gainerantzeko oiloa, beste egun batetan kroketak egiteko gorde daiteke.

Angula tortila (zortzi lagunentzat)

Osagarriak: berrehun gramo angula, baratzuri pixka bat eta hamabi arraultze.

Patata tortilaren antzera zertzen da hau ere, hau da, borobila. Baratzuria erabili ezker, ez dizueta baratzuri normala gomendatzen, gusto gehiegi ematen baitu, heldu gabeko baratzuri xamurra baizik.

Bihotz xerrak ogi apurretan pasatuak

Harategitik pasatzerakoan, xerra hestuak ebaki ditzala esan behar zaio harakinari. Bigantxa xerrek izan

behar dute, noski. Ogi apurretan pasatzen dira, eta gero oliotan frijitu. Mahaiean ezartzerakoan, tomate saltsa edo patata purea erabil daitezke osagarri bezala.

BIGARREN MENU

Arrain zopa arrozarekin.
Txitxarro txikiak labeen erreak.
Oilasko hegala saltsan.

Arrain zopa

Arrain salda zertzeko edozein hon-dar erabil daiteke, hau da, buruak,

larruak etab. Hoiekin batera, ondoan izango ditugun barazki guztiak bota daitezke. Guzti hau ontzi batetan egosten den bitartean, beste kazuela batetan, gurinetan frijitzen jartzen dira porru, azenario eta tipula bana txiki txiki eginak. Puska hauek ondo samurtzen direnean, arrain salda botatzen zaio gainetik, zopako zatitu batekin batera. Nahi izan ezker tomate saltsa ere nahas dezaike. Azkenik, arrain buruetatik ezer probetxagarria geratu bada ere, hori txikituta erabil daiteke.

Zopa mahaira ateratzerakoan, baratzuriz igurtzitako ogi puska erre batzuk jar daitezke gainetik.

Txitxarro txikiak labeen erreak

Gainetik gatz, baratzuri eta olio pixka bat bota ondoren, hogei minutuz jartzen dira txitxarro txikiak labeen erretzen. Azkeneko momentuan ardo txuri apur bat botatzen zaie, pare bat minutuz oraindik labeen jarraituko dutelarik.

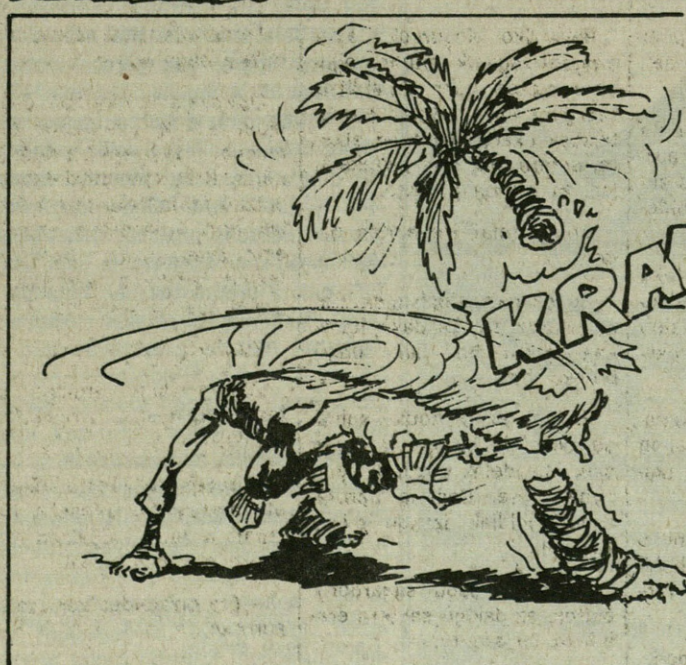
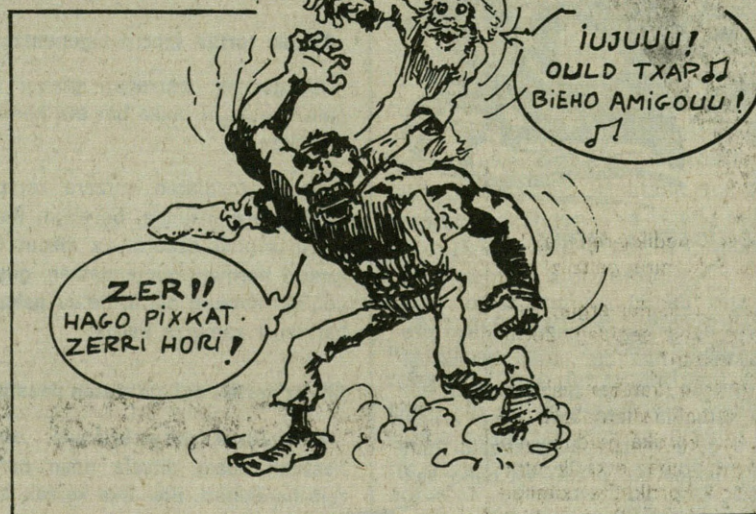
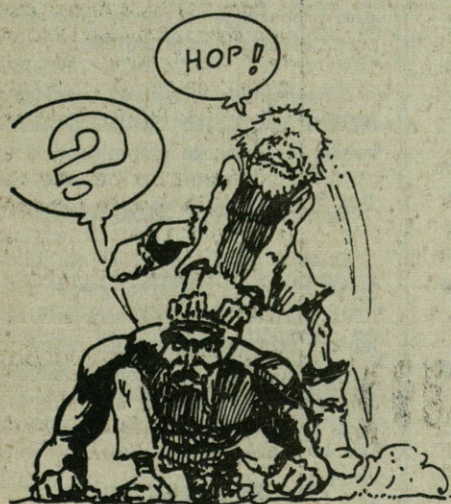
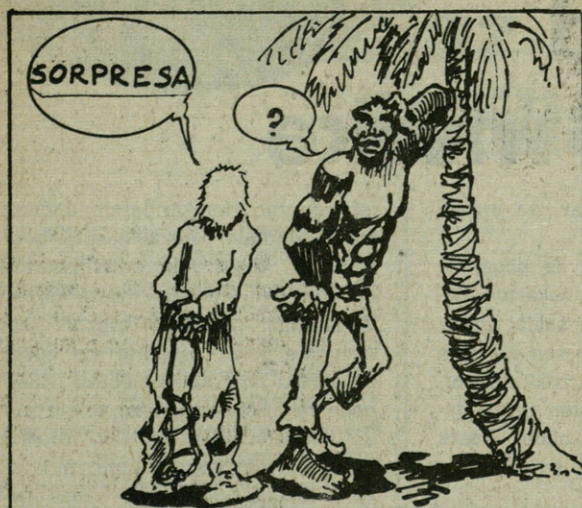
Oilasko hegala saltsan

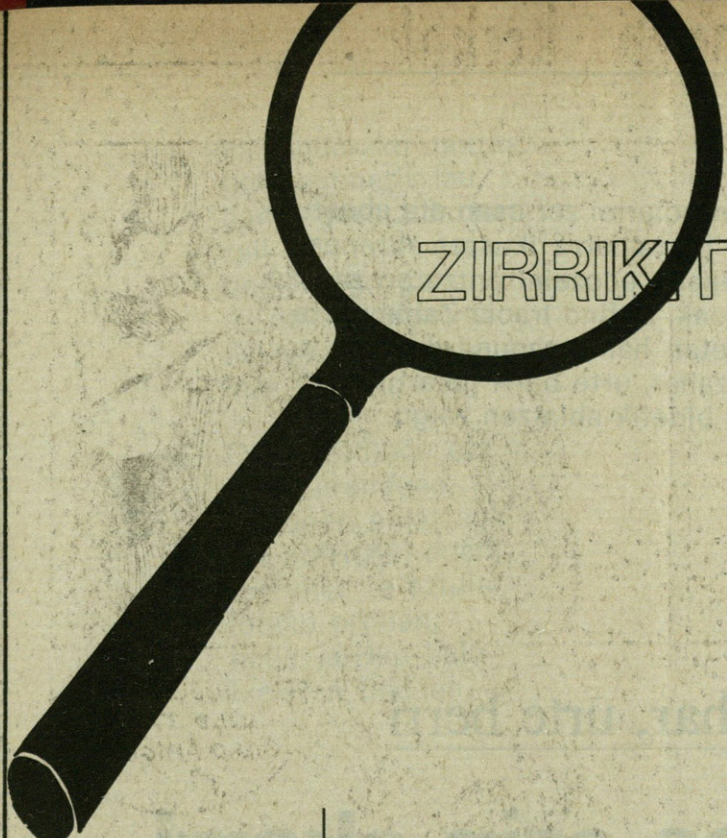
Gatz eta baratzuri eta nahi den gatzetan igurtzi eta gero, irinetan pasatzen dira hegala. Horrela, frijitu egiten dira, ondoren beste kazuela batetan, oilasko salda gainezka dutela, hogei bat minutuz egosten jartzen dira. Ondoren, ardo xuritan maizena pixkabat nahastuaz saltsa loditzen da. Kazuela honi ilar eta patata prejitu batzuek bota dakioko, ondoren saltsarekin nahasten delarik.

Postre bezala, ardo beltzean, azukre eta kanelarekin egositako udara batzuk har ditzakegu. Honetarako udarik onenak «blanquilla» deitua da.

Menu hauen prezioak mundu guztian esku daude.

KARLOS ARGIAÑO

ZIRRIKUTUTAN

Deitu medikuaren alaba!
Berak daki nire gaitzaz!

Zuri, gorri, ilun-argia; dena
etortzen zait segidan. Zertan
nago, zertan?

Osabaren katutza zaharra,
hura itzela! Teilatuetatik ko-
rrika eta korrika gelditze mo-
menturik gabe, etxerik etxe,
hemendik hortik. Eta tximinia-
tik ke belztua, iluna, zikina,
goranzko joatez.

Begi hauek, begi hauek ir-
tenda daude!

Ene! Ene! Non zaude ama
nirea?

Ama! Ama!

Behar zaitut. Ez diot deusik
esango aitari! Arren! Dagoe-
neko beldurrak nago!

Alaiak izan ditugu ere bai.
Gogoratzen zara jaietakoaz?
Noria, etxe okerra, pailaso
milaka pilota...

Non dira instat joanak? No-
la hain fite iragan?

Mihi hau ez da mihia. Ez
da nirea. Ez da mihi. Non du-
zue benetako nirea? Nork la-
purtu dit?

A!, dena galdu dut gaur-
koan!

Ama! Ama! Hotzak nago!

Askoten egiten dut garai
haietako kontuen zergatiaz
itaunketa...; ez ihardetsi.

Lertxunaren gerizpetan egin
genituen gerorakoak —gaur-
koak—, eta ahituta daude zu-
haitzok, errekatxoa desbide-
ratu zen...

Uztaren egun sapa haietako
lekukoak oraindik bizirik dau-
de nire errainetan, eta behien
janari bilduak oraino zamaka-
turik dakuskit landan.

Dena dela esne gutti ema-
ten zuten gure animalien
erroek salmentarako, eta txal-
alak egarri izaten dira.

Aitaren oihu ozena familia-
koak zuzendu nahirik, behi-
taldea zuzentzen zuen mo-
duan...

Eta gero zekorra hezgaitz,
hezur adarrek babesturik. In-
darra agerteraziz.

Baserriko inguruak oro
ezagun-ezagunik nituen, egu-
nero egiten nuen ibilalditxo
bat gure lurren zehar. Perre-
txikoak ekartzen nituen etxe-
ra, ostera, nik ezin nitzakeen
jan. Ez nituen probatu.

Ama! Ama! Haunditan na-
go!

Ez, ez naiz emakumea, bai
na halarik ere ba dakit harri-
koa egiten. Bai, jabo! ugari
botako diet...

Ez, hori ez, ur hotzez nahia-
go dut! Ur beroak larritzen
nau, eta ideiak hozturik egon
behar dute. Bestela berota-
sun-irtenaldiak izango dira
bakarrik.

Orain ez dugu sagardorik
egiten, ez dakigu sagarra era-
bili ez sagardotu.

Sagarondoak hits daude, ni
bezain arrotzak dira gaur.

Nik ez dut maite erosi du-
gun traktore berri-indartsua.
Orain ezin dugu orga idien
aitzinean jarri, ezin gurdia gi-
datu.

Ai! neure aurrean hutsa da-
go. Hutsa hutsirik.

Non dago Joxean? Berak
ezagutzen nau.

Bera eta biok mendi asko-
tan egon gara patxadaz, po-
zarren. Sufrimendu berberak
pairatu ditugu. Ooso ezberdi-
nak izan arren oso da erreali-
tateduna.

Gerraren bat etorriko bali-
tzaigu biok izango genituzke
arma antzekoak.

Ostera, bakarrik diraut!

Hitzik barik?

Honelatan ez da gorpu anitz
birpiztuko...

Hilerrian arrosek maindre
ilunak omen dituzte...

Ama! Ama!

Larderiatsu zait dena! Ene
aiduru dago ikara!

Eskorga triskatuta dago,
egun ez dut simaurra era-
mango...; belarrek ba dute ja-
nari. Bart legen-txintxarrak
entzun nituen eta zarata itze-
lak nire belarrietan eztanda
egin zuen. Trukez truk era-
maten ninduten erromes...;
grabitarearen poderioz.

Zuzpeltu behar naiz!

Zertan dago araldea ka-
lean? ez nauzue zirku-saltin-
bami!!!

Burutapena zuzituz doakit,
eta aurtemehin filosofia har-
tzen! Nolatan aldatzen zait
neure argiaren zuzia!

—Eta gizataldea zor eta lor
aurrean...

Ama! Ama!

AZKENA

Edanak, beti eman die bertsolariei zer esan eta abesturik.

Egun ere, mozkorrak barra-barra ikusten direnez,
harrapatzen direnen seinale, edozeini entzuten zaizkio
gai honi buruzko bertsoak. Rufino Iraola Zaldibitarra,
gure horrialde honetan hain ezaguna duguna,
gaurko honetan urte zahar, urte berri gaiari lotuaz
mozkorkeriaren bidetik abiatzen zaigu.

urte zahar, urte berri

edandakoa ezin ekarri

Haruntza ta honuntza
erdi enbalio,
ai bere gorputzari
eutsi ezin dio!
gaizki kargatu du-ta
ez da misterio,
hola eraman behar
zer erremedio!

Edanaren edanez
ederki moldatu,
bide zelai guziak
zaizkio maldatu,
burua arindu ta
gorputza baldatu,
urte berriak ez du
askorik aldatu.

Betazal bat itxi ta
bestea ireki,
mingaina ere ezin
barruan eduki,
gaua pasa duzula
diozu ederki,
zeu gustora bazara
ni ezin erruki.

Lurruna darizula
sutur-mintzetatik,
purua zintzilika
hagin-hortzetatik,
zakurrak berriz zaunkaz
kale ertzetatik,
atsoak esna dira
zure hotsetatik.

Mingaina lijero, ta
txarrak, koloreak
eta egiten ditu
pauso dotoreak,
gaur ikusi beharko
dituzte bereak,
kamino bazterreko
zapo ta bareak.

Alkandora kanpoan
sotandaratako,
praketa irekia
baina lotarako,
ta jertsea lepoan
bufandatarako,
ez duk itxura txarra
traperotarako.

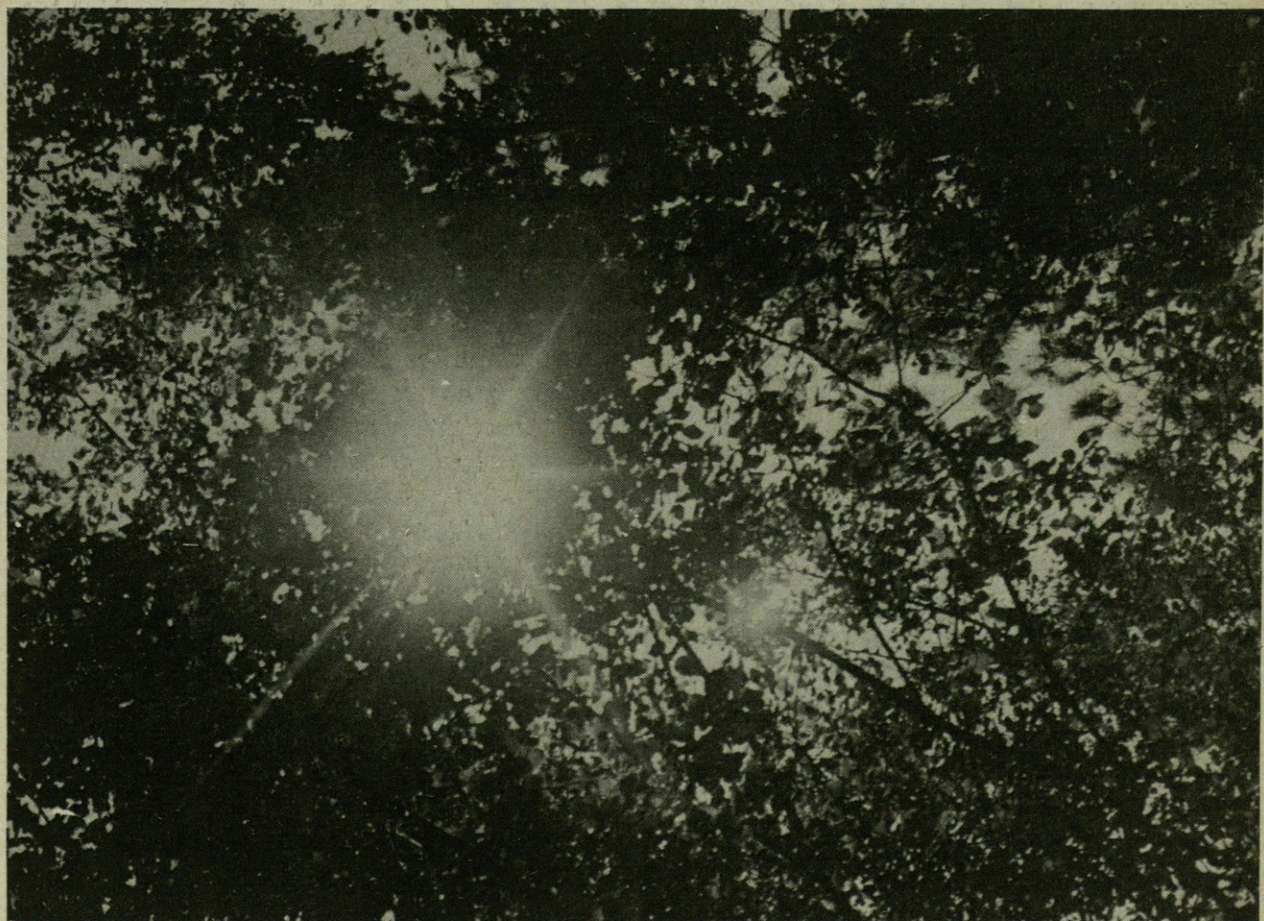
Parrandarako dauzka
bots egunetik lau,
honez gero aldatzen
zail izango da hau,
begirik itxi gabe
ez dakit zenbat gau,
asko kantatu gabe
loak hartuko hau.

Ongi berdindu eta
erdi beranduan,
ai honen emazteak
zer sofritzen duan!,
zurrunka ta eztula
lotako orduan,
hobe jarriko balu
txerrien onduan.

Etxera bildu arte
humore onean,
kopeta beltza behin
iristen denean,
oso famosoa da
hauzarte denean,
nahiz ta kolperikan
egin ez lanean.

Eta gutxi axola
etxeko sermoia,
jotzen bait du euririk
gabeko trumoia,
ongi aprobetxatzen
badaki sasoia
ahal badu ez zaio
falta arrazoia.

RUFINO IRAOLA

u.r.s.s.-eko olinpiada dela eta (II)

Ikusirik nola boteretsuek deportea ere probetxatzen zuten beraien propaganda politikoa egiteko, zapalduak ere probetxatzea erabaki zuten.

Guztiok ezagutzen dugu nola USA-ko deportista beltzak baliatu ziren Mexikon botere beltzaz eta nola egin zuten mugimendu beltzaren propaganda.

Geroago, palestinarrak baliatu ziren Alemaniako olinpiadez.

Beraien idealen propaganda egiteko, zapalduak Olinpiadez baliatzea oso gaizki ikusi zuen mundu demokrata guztiak.

Tonu ttikiagoan; baina Euskal Herrian ere berdina jazo da. Botere establetua eta bere mezae-

rasleak jokabide honen kontra atera dira.

Ez dute sekula salatu boteretsuen jokabidea; baina zapalduak boteretsuen erara jokatzeko hasi direnean, diatriba guztiak bota dituzte zapalduen kontra. Eta orduan ere boteretsuen jokabideaz ahaztu egin dira.

Betiko leloa, esango da; baina, hala ere, ezina da jakitea zenbat meza erasle dagoen, Elizan sinesten ez dutela esaten dutenen artean.

Deportistez edonoiz baliatu arren; gainera gero, esango da hankekin (edo oinekin, hobeto) pentsatzen dutela.

Oraindik ez da denbora asko, bere burua intelektualtzat duen eta Irlandatik etorri berri zegoen batek Iribarrez, Perurenaz, Kortabarriz eta abarrez komentario despektiboak egin zituela. Pentsa zitekeen hanka trebeak dituztenek ezin dutela buru argirik eduki.

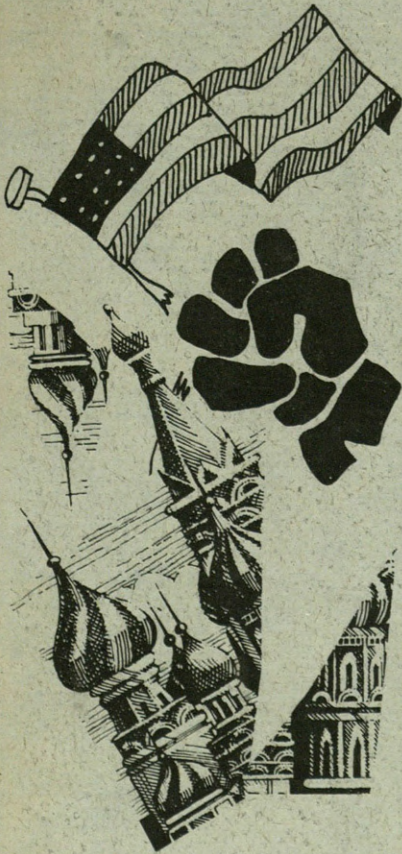
Eta deporteez zer ikusi haundirik ez duen arren (Poesia ez bait dirudi deportea denik), esan beharra dago Poetekin ere sartu zela Irlandatik ibili den politikotrebe hori. Eau suertatzen den, azkenean, batzuek ez hanka ez buru treberik ez dutela?

JULEN KALZADA

hiztegia

Aezkera: Dialecto de Aezkoa
Afera: Asunto
Aholku: Consejo
Ainitz: Asko
Aintzinean: Aurrean
Artzibar: Artzeko Ibarra
Atxilotu: Detener
Atzendu: Ahantzi, ahaztu
Atzipetu: Engañar
Azkendu: Hil, bukatu
Babesge: Babesgabe
Bizkarraldetik: A espaldas
Buruhauste: Quebradero de cabeza
Doi doi: Exactamente
Doneztebe: Santesteban
Eragile: Impulsor, instigador
Erasoketa: Ataque
Errepika: Repetición
Erroibar: Erroko Ibarra
Erronkari: Roncal
Frangotan: Askotan
Gainketa: Superación
Gainkatu: Superar

Galeper: Codorniz
Gares: Puente la Reina
Gordin: Crudo, sucio (imag.)
Harrotu: Levantar (la piel)
Hobendun: Pekatari, culpable
Igorri: bidali, enviar
Ihardetsi: Erantzun
Irakurketa: Lectura
Irunberri: Lumbier
Kalla: Codorniz
Kamino: Carretera
Laku: Lago
Lizunkoi: Lujurioso
Mindegi: Seminario
Mintzaira: Hizkuntza
Pilketa: Amontonamiento
Sarazaitzu: Salazar
Ukaezinezko: Innegable
Usutan: Askotan
Tenore: Ordu, garai
Txosten: Documento, informe
Txulapain: Juslapaña
Zahato: Bota de vino
Zikoitz: Avaro, mísero

GIPUZKOAREN SERBITZURAKO

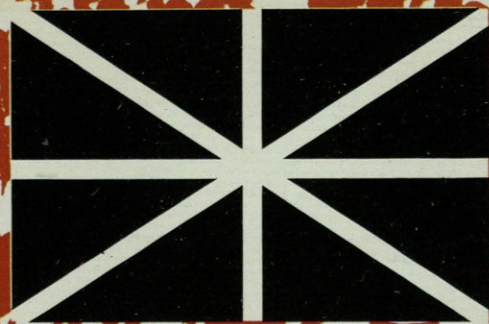
Gipuzkoar guzien serbitzurako dagoen Donosti Aurrezki Kutxa, lanabes teknikurik aurreratuenaz eta bere langileen egokitasunaz, nola profesioz ala gizatasunez, baliatzen da. Guztien aurreztearekin Gipuzkoarentzat etorkizun hobe bat eraikitzeko asmoz.

Caja de Ahorros Municipal
Donosti-Aurrezki-Kutxa

asikasjicijun

denok

botua
eman

FERRI
BATASTUA